

DIAKONIA

3/2019

Diakonian missio

Kenen
asialla on
diakonia?

D-liike:
Ei yhtään
yksinäistä 2030

Hukaton
Vantaa

3 • 2019

sisältö

- 3 **Pääkirjoitus:** Kun seurakunta löytää työnsä ytimen
- 4 Maria Ohisalo: "Ihmisoikeuksien kuuluminen kaikille on kirkon diakonian luovuttamaton ydin."
- 7 Kestävä diakonia
- 10 Diakoninen työote ja hengellisyys
- 12 "Toivotko, että rukoillaan yhdessä?"
- 15 Kärsivä lähimmäinen, kirkkoni aarre
- 18 Kenen asialla on diakonia?
- 20 Diakonian viran hengelliset tehtävät
- 22 What would Jesus do?
- 24 Mikä on diakonian ydin?
- 26 D-liike: Ei yhtään yksinäistä 2030
- 28 Tutkimuskohteena tamperelaisen seurakuntaelämän muutos
- 30 Tukena saattohoidossa Lohjalla
- 33 Etsivää ja löytävää vanhustyötä edistämässä
- 35 Terveisiä diakoniatyön kokouksesta Edinburghista
- 36 Terveystyö -hanke kuuntelee työttömiä ja ohjaa palveluihin
- 38 Päihdekuntoutujanaisten sosiaalisen ja hengellisen tuen tarve
- 40 Osallisuuden edistäminen Pudasjärven seurakunnassa
- 42 Hukaton Vantaa
- 44 Tehtävämme on näyttää myötätunnon suuntaa
- 46 Tuleva hiippakuntajako herättää huolta
- 47 Uusia koulutuksia
- 48 Diakonian tulevaisuus ja toivo?
- 50 Diakonia ja diakonin rooli Anglikaanisessa kirkossa
- 52 Yhdessä toimien -hanke Suomen saamelaisalueella 2017–2019
- 54 **Kirjat:** Sielu ja henki matkassa mukana
- 55 Romanit kirkossa -opas julkistettu
- 56 **Hartaus:** Rauhaa!

Kun seurakunta löytää työnsä ytimen

Muutos diakoniaseurakunnaksi on mahdollista. Ainakin rajan takana. Haaparannan seurakunnan kirkkoherra **Juha Rauhala** todisti työntekijä- ja luottamushenkilövoimin tällaisesta muutoksesta. Vuoden 2015 turvapaikanhakijoiden virta ohjasi seurakunnan vastaamaan hätään. Tämä puolestaan edesauttoi seurakuntaa käynnistämään perustehtävän työstämisen.

Haaparannan seurakunta haki innoitusta ja muutosvoimaa italialaisesta Sant'Egidion yhteisöstä, joka korostaa, että köyhät ovat veljiä ja sisaria. He löysivät johtoteemakseen ”köyhät keskuksessa”. Köyhällä viitataan tällöin keneen tahansa apua ja tukea tarvitsevaan. Hyväosaisten harjoittaman armeliaisuustyön sijaan yhteisön edustajat puhuvat mieluummin ystävytydestä ja kumppanuudesta.

Haaparannassa puhutaan köyhien sijaan haavoittuvissa tilanteissa olevista ihmisistä. Seurakunnan toiminnan keskuksen he sanoittavat näin: ”Haaparannan seurakunta haluaa kohdata haavoittuvassa tilanteessa olevia ihmisiä.” Seurakunta keskittyy erityisesti yksinäisiin vanhuksiin ja heikossa asemassa oleviin lapsiperheisiin. Myös Haaparannassa halutaan korostaa, että haavoittuvassa ase-

massa olevat ihmiset eivät ole työn kohteita vaan sisaria ja veljiä, osa yhteisöä.

Kyse ei ole diakoniatyön vaan koko seurakunnan keskuksesta. Meidän tulisi pystyä irrottautumaan niin rakkaaksi tulleesta diakoniasanastosta ja kysyä sen sijaan, miten me miellämme ja sanoitamme työmme keskuksen. Uskon, että sen pystyy tekemään ilman yhtään d:llä alkavaa sanaa. Mutta en usko, että sitä pystyy tekemään teologisesti kestävällä tavalla huomioimatta köyhiä tai haavoittuvassa asemassa olevia. Sant'Egidion yhteisössä ja Haaparannan seurakunnassa nähdään, että heidän toimintansa ydin on Jeesuksen opetusten ja esimerkin mukainen. Uskollisuus tälle löydölle on merkinnyt Haaparannassa seurakuntaelämän uudistumista, myös jumalanpalveluselämän.

Kirkon piirissä on jo pidempään puhuttu yhteisöllisyydestä ja sen edistämisestä. Tunnetusti yhteisökäsite on liukas kuin saippua. Siihen yritetään aika ajoin saada jotain tukevampaa otetta ja tulokulmaa. Kirkon piirissä tuoreinta tarjontaa edustaa nk. conviviality (yhteiselämä) -keskustelu. Olisi tarpeen analysoida viimeaikaista kirkollista yhteisöllisyyskeskustelua, niin suomalaista kuin kansainvälistä. Uusi puhe, uudet sanat kerto-

vat usein myös siitä, miten tavoite tuntuu karkaavan käsistä.

Varsinainen ongelma taitaa olla, ettemme ole yleensä valmiita siihen, mitä hyvä yhteiselämä ja yhteisöllisyys edellyttävät. Kaikki yhteisöllisyys ei ole myöskään hyvää elämää edistävää. Haaparannan seurakunnan esimerkki osoittaa, että ulkoinen muutospainne voi rohkaista tekemään merkittäviäkin ratkaisuja. Se voi myös antaa uskallusta tyytyä epävarmuuteen ja epätäydellisyyteen. Muutosprosessi on Haaparannassa edelleen käynnissä ja vaatii jatkuvaa johtamista, yhdessä ihmettelystä ja opettelua.

Diakonia-lehti lopettaa, Diakonia+ jatkaa

Diakonia-lehden viimeinen numero ilmestyy joulukuussa 2019. Diakonia-lehden tilausmäärä on laskenut niin voimakkaasti, että Diakonia ry:llä ei ole enää edellytyksiä julkaista lehteä. Kirkkohallituksen Diakonia ja sielunhoito -yksikön perustama makson verkkolehti Diakonia+ (www.diakoniaplus.fi) jatkaa osaltaan Diakonia-lehden tehtävää kirkon diakoniakentässä.

Kalle Kuusimäki
kalle.kuusimaki@evl.fi

Tittu Kontuniemi

3/2019

JULKAISIJA Diakonia ry: Kirkon diakonia ja sielunhoito, Diakoniatyöntekijöiden Liitto, Suomen Kirkon Seurakuntaopiston Säätiö, Kirkkopalvelut, Suomen Merimieskirkko, Espoon Diakoniasäätiö, Oulun Diakonissalaitoksen Säätiö, Martinus-säätiö. HALLITUKSEN PUHEENJOHTAJA Jyrki Myllärniemi KUSTANTAJA Diakonia ry TOIMITUSKUNTA Kari Latvus, Kati Latikka, Mikko Maikavaara, Irene Nummela, Marko Pasma, Sari Peltonen, Terttu Pohjolainen, Seppo Sulko TOIMITUS PL 210, 00131 Helsinki PÄÄTOIMITTAJA Kalle Kuusimäki, p. 050 501 2901 TOIMITUSPÄÄLLIKKÖ Raili Suviranta: ext-raili.suviranta@evl.fi TAITTO JA PAINO Grano Oy TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET Perry Johansson, p. 040 734 4015, perry.johansson@ekumenia.fi TILAUSHINTA kotimaahan 45 €/vuosikerta, ulkomaille 50 €/vuosikerta, opiskelijahinta 18 €. Osoitetietoja voidaan luovuttaa kaupallisille ilmoittajille. KANSI Antti Sepponen LEHTI ILMESTYY 4 kertaa vuodessa. Numero 4/2019 ilmestyy 20.12.2019. Lehden teemana on Viestivä ja vaikuttava 2020-luvun diakonia. ISSN 0355-8797

Maria Ohisalo: ”Ihmisoikeuksien kuuluminen kaikille on kirkon diakonian luovuttamaton ydin.”

Sisäministerinä ja Vihreiden puheenjohtajana toimiva Maria Ohisalo on tehnyt pitkään töitä eriarvoisuuden torjumiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Maria Ohisalon mielestä diakoniatyö on erittäin arvokasta kohtaamistyötä, joka paikkaa ja vahvistaa monia hyvinvointivaltion aukkoja.

– Aineellisen avun lisäksi kirkon tekemässä työssä on arvokasta myös se yhteisöllisyys ja merkityksellisyys, jota kirkko voi parhaimmillaan ihmisten elämään tarjota. Yhteisöllisyydellä on myös syrjäytymistä ehkäisevä vaikutus, Ohisalo pohtii ja korostaa samalla, ettei hyvinvointivaltiolle kuuluvia tehtäviä saa sysätä järjestökentälle ja hyväntekeväisyyden piiriin.

Ohisalon mielestä diakonialla ja kirkolla ylipäätään on tärkeä tehtävä toimia sekä arjen käytännön työssä että arvojohtajuudellaan ihmisoikeuksien ja vähäväkisten puolesta.

– Kirkon tulee puolustaa peräänantamattomasti kaikkien oikeutta ihmisarvoiseen elämään. Myös silloin, kun se ei ole suosittua. Ihmisoikeuksien kuuluminen kaikille on kirkon diakonian luovuttamaton ydin. Sen tulee antaa suunta, kun yksittäisiin kysymyksiin mietitään ratkaisua.

Ohisalo toteaa, että kirkolla on omat sisäiset jännitteensä konservatiivisuuden ja liberaalien arvojen välillä.

– Asettumalla aina ihmisoikeuksien puolelle diakonia pystyy mielestäni säilyttämään sen, mikä on sen arvoissa luovuttamatonta. Se ei saa jäädä vanhoillisten, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä tai esimerkiksi naisten yhtäläisiä ihmisoikeuksia kyseenalaistavien tulkintojen vangiksi.

Hyvinvointivaltiosta pohja hyvinvointiyhteiskunnalle

Viime kesäkuussa Maria Ohisalo valittiin Vihreiden puheenjohtajaksi ja hänet nimitettiin **Antti Rinteen** johtaman hallituksen sisäministeriksi.

– Ministerinä ja puolueen puheenjohtajana haluan pitää kirkkaana mielessä, minkä takia näitä töitä tehdään. Saan toimia ihmisoikeuksien, ilmastoystävällisemmän Suomen ja yhdenvertaisuuden puolesta. Olen kiitollinen kansalaisten minulle osoittamasta tuesta. Joka päivä on hyvä muistaa, että poliittiset tavoitteeni eivät ole vain minun vaan koko taustalla olevan kansanliikkeen tavoitteita.

Ohisalon mukaan hyvinvointivaltio luo pohjan hyvinvointiyhteiskunnalle. Hän muistuttaa, että Suomen perustuslain 19. pykälän mukaisesti: ”Jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon.”

– Meidän on valtiona huolehdittava siitä, että lähipiirin varallisuus ei määrittele ihmisen mahdollisuuksia ihmisarvoiseen elämään. Hyvinvointivaltion tärkeimpiä ominaisuuksia on sen universaalius. Meidän ei tule jättää esimerkiksi työttömiä tai rikoksesta tuomittuja perusoikeuksien ulkopuolelle.

Ohisalon mukaan tuore hallitusohjelma vahvistaa suomalaista hyvinvointivaltiota monella tapaa. Ohjelman avulla ihmisten yhdenvertaisuutta ja hyvinvointia voidaan lisätä.

– Perusturvan vahvistamisen lisäksi esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita lisäresurssoidaan,

subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus palautetaan ja ryhmäkokoja varhaiskasvatuksessa pienennetään. Lisäksi koulutuksen resursseja vahvistetaan kaikilla asteilla aina korkeakouluihin ja yliopistoihin saakka, ministeri listaa.

Sosiaalipolitiikka ja sosiologia tarjoavat vastauksia

Maria Ohisalo, 34, valmistui valtiotieteiden maisteriksi Helsingin yliopistosta vuonna 2011 pääaineenaan sosiaalipolitiikka. Vuonna 2017 hän väitteli Itä-Suomen yliopistossa yhteiskuntatieteiden tohtoriksi. Sosiologian alan väitöskirjan otsikkona oli Murusia hyvinvointivaltion pohjalla: leipäjonot, koettu hyvinvointi ja huono-osaisuus.

Ohisalon keskeisiä tutkimuskohteita ovat muutenkin olleet köyhyys, eriarvoisuus, koettu hyvinvointi ja huono-osaisuus. Hän on työskennellyt esimerkiksi Itä-Suomen yliopistossa, Y-säätiössä ja pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskuksessa Soccassa.

– Eriarvoisuuden torjunta ja syrjäytymisen ehkäisy ovat olleet minulle aina tärkeimpiä arvoja. Näen, että sosiaalipolitiikka ja sosiologia tarjoavat vastauksia juuri noihin kysymyksiin. Ne sanoittavat yhteiskunnallisiksi ilmiöiksi kysymyksiä, joihin olen omassa elämässänikin törmännyt.

Ohisalo on toiminut aiemmin myös Helsingin Kallion ja Paavalin seurakuntien seurakuntaneuvostoissa ja Helsingin yhteisessä kirkkovaltuustossa.

– Halusin olla osaltani mukana kirkon tekemässä tärkeässä eriarvoisuutta ehkäisevässä työssä ja olla päättämässä sen kohdentumisesta. Toiminta oli lämminhenkistä, ja minulla on siitä vain hyvää sanottavaa. Kannustan kaikkia kirkkoon kuuluvia harkitsemaan ja tavoittelemaan kirkollisia luottamustoimia.

Ohisalon mukaan huono-osaisuuden kasautuminen ja ylisukupolvinen huono-osaisuus ovat akuutteja kysymyksiä myös Suomen sisäisen turvallisuuden näkökulmasta.

– Pieni joukko ihmisiä on huomattavan yliedustettuna niin rikosten tekijöissä kuin uhreissa. Myös onnettomuudet kasautuvat huono-osaisimmille. Sisäministeriössä syrjäytyminen on tunnistettu suurimmaksi sisäisen turvallisuuden uhaksi.

Keskinäisen luottamuksen tärkeys

Ohisalo toteaa hyvinvointivaltion perustuvan ihmisten keskinäiselle luottamukselle. Tärkeä osa luottamusyhteiskuntaa on se, etteivät ihmiset elä erilaisissa todellisuuksissa. Koko kansan on kohdattava niin asuinalueilla, varhaiskasvatuksessa, kouluissa kuin terveydenhuollossa.

Laura Kotila / Valtioneuvoston kanslia

– Se auttaa torjumaan eriarvoisuutta. Hyvinvointivaltiossa jokaisen on voitava luottaa viranomaisiin ja instituutioihin. Tutkimuksista tiedämme tämän luottamuksen olevan yhteydessä myös ihmisten väliseen luottamukseen. Tätä luottamusta rakennetaan arjen kohtauksissa joka päivä.

Ohisalon mielestä nyky-yhteiskunnassa on selvää vastakkainasettelua, jakoa ”meihin” ja ”niihin”. Tämä ilmenee muun muassa eri ihmisryhmien välisenä empatiakuiluna.

– On tärkeää, että rakennamme yhteiskuntana tuota kuilua umpeen.

Ohisalo korostaa, että vastakkainasettelun vähentäminen ei tarkoita sen piilottamista.

– Ihmisoikeuksien puolustaminen ja niiden kyseenalaistaminen eivät ole samanarvoisia lähtökohtia. Monesti sorrutaan tasapuolisuusharhaan antamalla esimerkiksi rasismille ja yhdenvertaisuudelle samanarvoinen asema julkisessa keskustelussa.

Ohisalo toteaa, että luonnon monimuotoisuuden katoaminen, sukupuuttoaalto ja ilmastokriisi ovat tämän hetken ajankohtaisia uhkia.

– Niihin vastaaminen on välttämätöntä, jotta voimme säilyttää planeettamme elinkelpoisena tuleville sukupolville. Nuo ajankohtaiset uhat ja kriisit vaikuttavat eniten maailman kaikkein huono-osaisimpiin. Joten näissäkin kysymyksissä kyse on lopulta myös ihmisten välisestä oikeudenmukaisuudesta ja eriarvoisuuden torjunnasta.

Juhana Unkuri

Kestävä diakonia

Mikä pysyy ja mikä muuttuu? Miten huomisen diakonia rakentuu jo tänään? Miten ekologinen kestävyys tai ylikulutus liittyy diakoniaan? Entä mitä Jeesus tekisi?

Diakonia liikkeessä

Diakonia etsiyty tiettömiin ja tuntemattomiin maastoihin luonteensa mukaisesti. Liikkeelläoloa estämässä voi kuitenkin olla inhimillinen, mutta vahva turvallisuushakuisuutemme. Turvallisuuden rinnalle tarvitaan aina uutta rohkeutta tehdä asioita toisin sekä kyseenalaistaa toimintatapoja ja tuttuja totuuksia.

Monimutkaistuvan maailman ei tarvitse olla uhka, se voi olla mahdollisuuksien kirjava kenttä. Ennakoitavuuden väheneminen tekee todellisuudesta kaikille toisenlaisen. Toimintakyvyn, luovuuden ja toiveikkuuden säilyttämisestä epävarmoissa tilanteissa tulee yhä tärkeämpää. Tarvitaan resilienssiä eli muutosjoustavuuden vahvistamista kaikessa olemisessä ja tekemisessä. Diakoniassa on tehtävä myös identiteetti- ja arvotyötä yhdessä, jotta resilienssi vahvistuu yksilöiden ja koko diakonian osalta. Diakonia ei ole koskaan minä, se on aina me.

Reunalla

Liike vie reunalle, sinne, mihin ei ympyrää kulkiessa pääse. Komplek-

sisen maailman muutosvoima on kaaoksen reunalla. Uudistuminen tapahtuu siellä, missä täyttä varmuutta ei ole, mutta haurauteen suostumisen rohkeutta on riittävästi.

Diakonian luonne on löytävä. Löytääkseen on pysähdyttävä riittävän usein. Vauhti ei saa olla liian kova, jotta ehtii tekemään havaintoja ja poiketa polulta. Diakonian kentiltä ei pitäisi kuulua viestiä, että tekemistä on niin paljon, että ei ehdi ajatella, mitä tekee. Herkkyys hiljaisille signaaleille on taitolaji, jota on tarpeen harjoittaa aktiivisesti. Ihmisarvon puute tai avun tarve ei aina näy päälle, usein se piiloutuu erilaisten systeemien väliin ja häviää ohikulkemiseen.

Toivon kannatteliijoita ja tarinoiden kuulijoita kaivataan. Mitä enemmän on sisäisiä mustelmia ja poiskatsomista, sitä enemmän tarvitaan myötätuntoa ja myös ammatillista tukea. Arjessa tarvitaan lisää myös rakkauden mikrohetkiä; hymyä tuntemattomille ja pysähtyviä pieniä sanoja kohdatessa.

Oppimassa

Muutos ei ole vain jatkuvaa, se on uuden oppimista. Asettuminen oppijan paikalle antaa uusia mittakaavoja ja näkökulmia sille, mitä maailmassa ja meissä ihmisissä tapahtuu. Oppimisen asenne haastaa kysymään, vaikka luulee jo tietävänsä. Kun tietää luulevansa, on oppimisen

tiellä. Uteliaisuus ja ihmettely ovat uuden oppimisen alustoja. Milloin viimeksi sanoinkaan, että en tiedä? Miksi ihmettely tuntuu vaikealta? Mikä kutsuu tietämään nopeasti?

Maailmamme ja ympäristömme muuttuu, vaikka emme sitä haluaisi ajatella, saatikka siitä oppia. Miten diakonia voi reagoida ylikulutukseen ja siihen, että pallomme kantomuutos horjuu vakavasti?

Hallitusten välisen ilmastopaneelin IPCC:n raportit ovat tuoneet tietoa ja pysäyttäneet yhä useammat ajattelemaan ja myös tutkimaan mm. ruokaturvaa. Seurakunnat ja erityisesti sen diakoniatyö ovat tarttuneet jo ennen näitä raportteja ruokahävikin hyödyntämiseen ja sitä kautta sen vähentämiseen kaksin käsin. Tätä työtä tulee jatkaa ja kehittää yhteistyötä kuntien ja muiden toimijoiden kanssa ilman kilpailua.

Myös kiertotalouden edistäminen on luonteva osa diakoniaa. Lainaaminen, yhteiskäyttö ja kierrättäminen ovat tätä päivää ja tulevaisuutta. Diakonian paikka on näillä kiertotalouden kentillä, ja siellä on nähtävissä pelkkiä mahdollisuuksia sekä kokeilun paikkoja.

Digitaalisaatio ei ole enää valinta, se on osa työ- ja arkielämää. Digi koskettaa kaikkia tavalla tai toisella, mutta digiosaaminen ei ole itsensänselvyyttä. Diakonia voi olla osallista tukemassa heitä, jotka ovat jäämässä ulos systeemeistä välineväen tai osaamispuutteiden takia. Digituki on vapaaehtoistoiminnan

Airi Raitaranta aloitti elokuussa kahden vuoden sijaisuuden kirkkohallituksessa Kirkon diakonia ja sielunhoito -yksikössä. Asiantuntijuusalueena ovat diakonia ja sen kehittäminen, tiedontuotanto sekä viestintä.

uudempaa aluetta, jossa voidaan hyödyntää esim. koulujen kanssa tehtävää yhteistyötä. Alakouluikäiset voisivat olla hyviä it-tukihenkilöitä esimerkiksi ikäihmisille mahdollistaen samalla sukupolvien välistä tärkeää vuorovaikutusta.

Kestävän diakonian edellytykset

Kestävyyden edellytyksiä on vain kolme: arvot, arvot ja arvot. Miten diakonian arvot on sanoitettu tämän päivän kielellä ja miten ne näkyvät arjen diakoniassa? Kuka päivittää diakoniaa? Kuka määrittää, mitä diakonia on?

Mitä tarkoittaa lähimmäisenrakkaus, kun maahanmuuttovastaiset äänet voimistuvat tai joidenkin vähemmistöjen oikeudet sanoitetaan silmiä räpäyttämättä enemmistön oikeuksia ohuemmiksi? Miten löydetään lapset, joita kiusataan joka päivä? Entä kuka näkee vanhuksen turvattomuuden, kun kaikilla on kiire ehtimään? Missä on ihminen hänelle, joka ei jaksa edes lapsiaan ja tahtoo tänään pois kaikesta?

Mitä tarkoittaa luovuttamaton ihmisarvo valeutusten ja trollien todellisuudessa, jossa ihmisten miinuksia murskaantuu palasiksi some-vihan tullessa kohti? Mitä on armo, kun kysytään lapsen oikeuksista al-Holin pakolaisleirillä? Kuka saa välittää Välimeren hukuvista? Miten diakonia vastaa, kun lähimmäisenrakkaus ja humanitaarinen apu esitetään jopa kriminalisoitavaksi? Missä on diakonia, kun paikalliset ”Greta Thunbergit” kysyvät aikuisten vastuuta tulevaisuudesta?

Välinpitämättömyyden vastavoima on toisen huomioonottaminen. Näkemisen pelon voi voittaa vain

silmiin katsomalla. Ne, jotka puhuvat isoilla kirjaimilla ja kovimmalla äänellä, eivät edusta koko todellisuutta. Mielenpitoet ovat tulleet totuudeksi liian usein, ja faktantarkistuksia tarvitaan aina. Diakonia kysyy, keskusteleee ja tekee tilaa dialogille. Vuorovaikutuksen vahvistaminen ei maksa mitään, mutta mahdollistaa melkein kaiken, kun luottamus löytää rakennusaineet ja toiseuden uhat alkavat väistyä.

Diakonia toimii

Diakonialla on oltava vähintään kahdet kasvot: kohtaaminen ja vaikuttaminen. Kohtaamisissa saatua tietoa voidaan jakaa ja tehdä ihmisten kokemuksia ja todellisuutta näkyväksi. Parhaiten tämä tapahtuu, kun jokainen pääsee ja uskaltautuu puhumaan itse omalla äänellään kokemuksistaan. Tähän tarvitaan voimavarojen löytämistä ja rohkaisua, rinnalla kulkemista ja kannustusta. Diakonia voi

auttaa tulemaan näkyväksi.

Diakonia voi olla yhtenä toimijana erilaisten keskusteluareenoiden mahdollistajana. On aika saada yhteen eri tavalla ajattelevia ihmisiä foorumeille, joissa voi turvallisesti olla ilman, että kaikkien kuuluu olla samaa mieltä. Kunnioitus ja luottamus lisääntyvät, kun suostutaan arvostamaan erilaisuutta muutenkin kuin juhlapuheissa.

Mitä Jeesus sanoisi?

Tätä kirjoittaessani olen jälleen kerran ymmärtänyt, että tarvitsen Jeesuksen lähelle pysähtymistä tehdäkseni Hänen valtakuntansa työtä rohkeasti ja avoimesti. Mitä Jeesus sinulta kysyisi? Miten Hän katsoisi sinuun? Mille tielle Hän kutsuu meitä nyt?

Airi Raitaranta

diakonian kehittämisen asiantuntija
Kirkkohallitus

Kestävän diakonian hankekokonaisuus

Kiinnostaisiko sinua lähteä kehittämään Kestävän diakonian hanketta, suurta tai pientä?

Kestävyydellä voidaan tässä yhteydessä ajatella sosiaalista, taloudellista ja ekologista kestävyyttä, mutta olkoon ajatusten avaruus mahdollisimman avoin.

Kutsun ajattelu- ja mahdolliseen toteutustyöhön mukaan kiinnostuneita seurakunnista, hiippakunnista, järjestöistä, oppilaitoksista... tai mistä vielä?

Ota yhteyttä ja katsotaan, mitä tästä lähtee kehkeytymään!

Airi Raitaranta

040 688 1547, airi.raitaranta@evl.fi

Kimmo Niemisen tehtäviin kuuluvat Kirkon keskusteluapu, kriisivalmius sekä sielunhoidon vapaaehtoistyö ja koulutus.

Diakoninen työote ja hengellisyys

Kirkon työssä on vaikea olla törmäämättä hengellisyyteen. Eri ihmisten käsitykset aiheesta poikkeavat toisistaan paljon. Keskustelu hengellisyydestä tulee helposti iholle.

Diakoniatyössä kirkon sanoma saa käytännöllisen muodon. Lähimmäisen rakastamisen vertauskuvat muutuvat konkreettiseksi auttamiseksi. Taloudellinen avustaminen, kriiseissä tukeminen ja selviytymisen edistäminen vievät diakoniatyötä tekevän huono-osaisuuden ja syrjäytymisen keskelle.

Yhteiskunnan polarisoitumisen kysymykset vaativat diakoniatyöntekijältä vahvaa elämäntaloudellista pohjaa. Auttamis- ja vaikuttamistyö on rannatonta, eikä sen tuloks-

lisuus ole itsestään selvää. Toisten murheiden kuuntelun jaksaminen edellyttää tasapainoista mieltä ja hyvää itsetuntoa. Jatkuva eläytymien vaikeuksissa olevien elämäntilanteisiin on mahdollista vain tukevalta sisäiseltä perustalta.

Hengellisessä työssä

Hengellisyys kuuluu diakoniatyöhön oletusarvoisesti. Olet diakoni, olet kirkon työntekijä, olet siis uskonnollinen. Asiakkaat kertovat diakonille luontevasti omista hengellisistä pohdinnoistaan, kun ensin on puhuttu talouteen ja jaksamiseen liittyvistä kysymyksistä. Hyvä diakoni kuuntelee ja ymmärtää, vaikka ei aina oikein ymmärtäisikään.

Yhteiskunta Suomessa on varsin kirjava, ja samoin on suomalainen

hengellisyys. Diakoniatyössä asiakas-kunta ei rajaudu kirkon opin tai virallisen kannan määritelmien perusteella. Työntekijä kohtaa uskonnollisia puhetapoja laidasta laitaan ateistista synkretismiin ja agnostismista hurmoksellisuuteen.

Tilanne on toki sama myös muissa kirkon ammateissa. Nuorisotyöntekijä tapaa nuoria maailmankatsomuksellisesti hyvinkin erilaisista perheistä, ja pappi kuulee keskusteluissaan suomalaisen uskonnollisuuden koko kirjon. Toisten toimintaa ja kertomuksia ymmärtääkseen pitää osata eläytyä monenlaisiin tapoihin hahmottaa elämää.

Kohdattava maailma on eri puolilla Suomea erilainen. Pienellä paikkakunnalla sopivassa maakunnassa saattaa vielä toisinaan kokea vanhan yhtenäiskulttuurin jäänteitä. Suuren

kaupungin vilkkaassa kaupungin-osassa taas voi tuntea kulkevana yleiseurooppalaisen moninaisuuden keskellä. Hengellistä pohdintaa ja etsintää on kaikkialla, mutta siitä kertomisen tavat vaihtelevat.

Lupaukset ja moninaisuus

Kirkon työhön tullaan monenlaisista taustoista. Joku on kasvanut perinteen piirissä ja tottunut osallistumaan toimintaan pienestä pitäen. Toinen on innostunut kirkon sanomasta uusien ihmissuhteiden, haastavien elämäntilanteiden tai uskonnollisen kokemuksen kautta. Kolmas arvostaa kirkon työn käytännöllistä ihmisläheisyyttä ja haluaa olla rakentamassa hyvää yhteiskuntaa.

Kirkon työntekijä sitoutuu kirkon jäsenyyteen ja kristilliseen toimintatapaan. Lisäksi vihkimyksissä annetaan varsin laajoja lupauksia. Diakonian virkaan vihkimisessä tahdotaan pysyä lujana uskossa, hoitaa virkaa kirkon tunnustuksen mukaan, palvella ihmisiä ja elää esikuvana seurakunnalle. Työvuosien kertyessä saattaa alkaa pohtia, mitä kaikkea sitä tulikaan luvanneeksi.

Kirkollinen kieli on vaikeatajuista. Jos haluaa selvittää, mitä vaikkapa synty, sovitus ja vanhurskaus, tai johdatus, uudestisyntyminen ja ylösnousemus tarkoittaisivat normaalkielelle käännettynä, saa opiskella psykologiaa, sosiologiaa ja kulttuurihistoriaa. Vanha kirkollinen kieli on kehittynyt monelta kantilta toisenlaisessa yhteiskunnassa.

Suomalaisessa hengellisyydessä ei ole koskaan ollut yhtä ainoata totuutta. Julkinen keskustelu on toki aiemmin ollut nykyistä yksiviivaisempaa, mutta ihmiset ovat kautta aikojen uskoneet kuka mihinkin. Siitä ei vain ole viitsitty kylillä huudella. Nyky aika on siinä mielessä kiva, että voi avoimemmin olla rehellinen itselleen.

Oma hengellisyys?

Oman hengellisyyden pohdinta on työntekijänä kasvamista. Aikuistuminen on kaiken kaikkiaan hidas prosessi, ja elämäkatsomuksellisissa kysymyksissä se on erityisen verokaista. Joskus pohdinnan takkuisuus turhauttaa, ja miettiminen meinaa jäädä kesken. Onneksi siinä käy niin kuin yleensäkin keskeneräisten asioiden kanssa, että taakseen jättämänsä löytää edestään.

Haasteena on sovittaa yhteen kirkollinen perinne ja rehellinen tapa tarkastella maailmaa. Miten se, mitä kirkko opettaa, näyttäytyy kaikessa siinä, mitä ympärilläni kohtaan? Miten omassa ajattelussani sovitan yhteen maailman monimutkaisuuden ja kristilliset kertomukset? Miten nykyaikainen maailmankuva keskustellee vanhojen myyttien kanssa?

Tilapäinen ratkaisu on koettaa pitää nuo kaksi maailmaa erillään. Silloin kristillinen perinne elää tarinoina ja rituaaleina, joita toistetaan totuissa työhön liittyvissä tilanteissa vuodenkierron myötä. Kristilliseen perinteeseen suhtaudutaan kuin arvokkaaseen vaikeaselkoiseen taide teokseen, jota pidetään eteisaulassa ja välillä pyyhitään pölystä.

Jossain vaiheessa työroolin ja henkilökohtaisen ajattelutavan erillisyyden alkaa häiritä. Oma hengellisyys alkaa haastaa kristillistä maailmantulkintaa, tai päinvastoin. Työntekijä huomaa pohtivansa, mistä elämässä varsinaisesti on kysymys. Mikä on tekemisen arvoista, mikä elämässä kantaa, mihin uskon ja mihin en?

Eksistentiaalinen projekti

Maailmankatsomusten moninaisuus on tosiasia. Sivistyneen ihmisen tehtävä on tarkastella erilaisia ajattelutapoja ja huomata, mitä hyvää niillä on tarjottavana. Hyvän tunnistamiseen voi käyttää apukysymyksiä: Mikä hoitaa sisäistä tasapainoa? Mikä rakentaa ihmisten välistä sopua? Mikä

ohjaa luonnon kunnioittamiseen? Ja ennen kaikkea: mikä on totta?

Oma elämäkatsomus rakentuu usein eri lähteitä kuunnellen. Vanhalla perinteellä on monenlaista viisautta tarjottavana. Eri kulttuurien kohtaaminen avartaa. Tieteellinen maailmankuva haastaa uskonnollisuutta mukavasti, ja elämän syvyyden kokeminen pitää pinnallisuuden kurissa. Olennaista on antaa eksistentiaaliselle etsinnälle tilaa ja aikaa.

Oman hengellisyyden kasvamista voi edistää. Kirjallisuuden lukemisen, yhteisen keskustelun ja vaikkapa jumalanpalvelusten ohella on hyvä kuunnella sitä, mitä omassa sisimmässä on jo rakentumassa. Kuuntelulla on monta nimeä: hiljaisuuden viljely, mietiskely, hyväksyvä tietoinen läsnäolo, kontemplatiivinen rukous. Olennaista on löytää itselle sopiva tapa astua pois arkipäivän oravanpyörästä.

Kristillinen hengellisyys on moni-ilmeistä. On monenlaisia mahdollisuuksia pysähtyä Jumalan läsnäolon äärelle. Perinteisiä suomalaisia pyhän kokemisen paikkoja ovat luonto ja sauna. Sisäisen kokemisen taitoja voi harjoittaa taiteen parissa, ja harjaantunut silmä tunnistaa pyhän myös toisessa ihmisessä. Jopa töissä.

Kimmo Nieminen

sielunhoidon asiantuntija
Kirkkohallitus

”Toivotko, että rukoillaan yhdessä?”

Hengellinen kohtaaminen asiakasvastaanotolla

Diakoniatyön yhdeksi ydinosaamisalueeksi on määritelty hengellisen työn osaaminen. Siihen kuuluu muun muassa kristillisen uskon keskeisen sisällön tunteminen, ihmisarvon kunnioittaminen sekä hengellisen tuen ja sielunhoidon menetelmien käyttäminen.

Moni diakoniatyöntekijä kokee ihmisen hengellisen kohtaamisen luontevana kotikäynneillä tai hartaus tilanteissa, mutta vastaanottotilanteissa hengellisten asioiden esiin ottaminen nähdään haastavampana. Miten hengellisyys näyttäytyy vastaanottotilanteissa ja mitä vinkkejä suomalaisilla diakoniatyöntekijöillä on kollegoilleen tämän aiheen tiimoilta? Kyselyyn vastasi 13 diakoniatyöntekijää eri puolilta Suomea.

”Hengellisyys on tärkein työkalu pakissani!”

Kyselyyn vastanneiden diakoniatyöntekijöiden vastauksissa korostui hengellisyyden merkitys omana voimavarana asiakasvastaanottotilanteissa. Parhaimmillaan hengellisyys kulkee työssä jatkuvasti läsnä mahdollistaen sen, että vaikeissakin tilanteissa voidaan asiakkaiden kanssa kääntyä Jumalan puoleen. Työntekijän ei tarvitse tehdä työtä yksin vaan hän saa kulkea Jumalan ohjauksessa ja johdatuksessa. Häneltä saa pyytää voimaa ja viisautta kohtaamisiin.

Ihmisen hengellisten tarpeiden huomioiminen on osa asiakkaan kokonaisvaltaista kohtaamista. Diakoniatyöntekijöiden kokemusten mukaan aina hengelliseen kohtaamiseen ei kuitenkaan tarvita sanoja. Asiakkaan elä-

Kristilliset symbolit vastaanottotilassa voivat viestittää asiakkaalle, että täällä on lupa puhua hengellisistä asioista.

mäntilanteen edessä pysähtyminen ja sen todesta ottaminen ovat jo avaimia ihmisen hengelliseen kohtaamiseen.

Diakoniatyöntekijän on hyvä pyrkiä näkemään ihminen niin kuin Kristus hänet näkee: ainutlaatuisena, tärkeänä ihmisenä, joka epäonnistumisistaan huolimatta on Jumalalle rakas. Toisaalta tämä näkökulma tuo diakoniatyöntekijän samalle viivalle asiakkaan kanssa, sillä myös työntekijänä saa epäonnistua ja uskoa silti olevansa Jumalan silmissä kallis ja rakastettu.

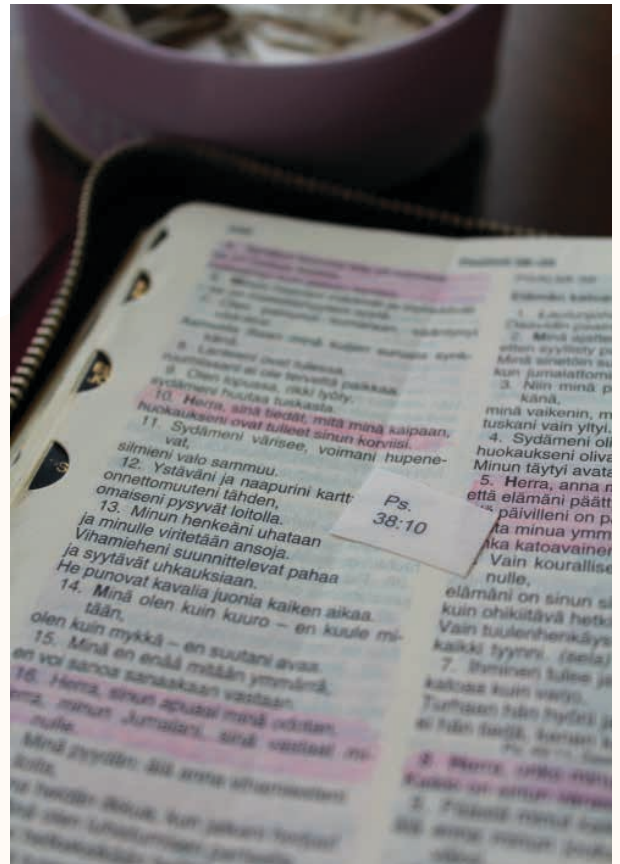
Hengellisyys on työkalu, joka avaa työntekijälle uusia tapoja käsitellä asiakkaiden vaikeita asioita vastaanotolla. Taloudellisen hädän takana saattaa olla myös hengellinen tarve. Ihminen saattaa haluta pyytää tilanteeseen apua Jumalalta, vaikkei sitä uskalla tai osaa sanoittaakaan. Hän saattaa olla vihainen Jumalalle vaikeasta tilanteestaan. Voi myös olla, ettei ihmisellä siinä kohtaa ole sen suurempia hengellisiä tarpeita, mutta kirkkoa edustavan työntekijän kunnioitava ja lämmin kohtaaminen saattaa myöhemmässä tilanteessa muistuttaa häntä Jumalan rakkaudesta.

Kyselyyn vastanneet diakoniatyöntekijät kokivat tärkeänä hengellisessä kohtaamisessa myös toivon ja valon näkökulman tuomisen asiakkaan elämään. Jumala pitää huolta ja toivoa on, vaikka nyt tuntuukin toivottomalta. Epäonnistumisista huolimatta on aina mahdollisuus aloittaa uudestaan. Nämä ovat viestejä, joita diakoniatyön asiakasvastaanotolla käyvä ihminen ei välttämättä muissa yhteyksissä kuule.

Herkkyttä hengelliseen kohtaamiseen

Hengellisten asioiden äärellä on työntekijän aina oltava monella tapaa herkkä. On tärkeää olla herkkä huomamaan ihmisen hengelliset tarpeet. Toisaalta on hyvä noudattaa myös erityistä hienotunteisuutta, kun hengellisiä asioita ottaa puheeksi. Työntekijän on hyvä tarkkailla, ettei asiakas ahdistu hengellisistä asioista. Taustalla voi olla esimerkiksi asiakkaan aiemmin kokemaa hengellistä väkivaltaa.

Työntekijän on erityisen tärkeää kunnioittaa asiakkaan tahtoa puhua tai olla puhumatta hengellisistä asioista. Moni kyselyyn vastanneista diakoniatyöntekijöistä koki haasteeksi vastaanoton kiireellisyuden. Hengellisistä asioista keskustelulle olisi kuitenkin hyvä löytää aika asiakkaan niin toivoessa. Tämä aika voi olla esimerkiksi myöhemmin samalla viikolla, mikäli asiakasvastaanotto-tilanne on kiireinen. Hengellisistä asioista keskustellessa

Diakoniatyöntekijät kertoivat käyttäneensä Raamatun teksteistä erityisesti psalmeja.

on hyvä kiinnittää huomiota hengellisen sanaston käyttöön. Mikä on sellaista kieltä, jota ihminen, joka ei muuten seurakunnan tilaisuuksissa käy, ymmärtää?

Sielunhoidon välineet rohkeasti käyttöön

Kyselyssä diakoniatyöntekijöitä pyydettiin pohtimaan rukouksen, Raamatun, muun hengellisen kirjallisuuden, virsien sekä ripin käyttöä asiakasvastaanottotilanteissa. Kaikki kertoivat rukoilleensa vastaanotolla asiakkaan kanssa. Osa diakoniatyöntekijöistä kertoi säännöllisesti ehdottavansa rukousta asiakkaille, osa koki luontevamaksi rukoilla asiakkaan sitä pyytäessä. Yksi kyselyyn vastanneista kertoi jännittäneensä ääneen rukoilemista työuransa alussa. Silloin muiden kollegojen tuki rohkaisi häntä ehdottamaan rukousta asiakkaille. Mitä enemmän hän rukoili ihmisten puolesta ääneen, sitä luontevamaksi se tuli.

Mikäli ääneen rukoileminen ei tunnu luontevalta, voi asiakkaan puolesta rukoilla myös äänettömästi mielessään.

Musiikkia käytetään vastaanottotilanteissa harvemmin, mutta esimerkiksi virsien sanoitukset toimivat hyvin myös luettuina.

Jotkut asiakkaat kokevat tärkeänä saada Herran siunauksen vastaanotolta lähdettäessä. Asiakkaalle voi myös ehdottaa esirukouspyynnön jättämistä tulevan sunnuntain messuun. Tällainen esirukouslaatikko työhuoneen pöydällä voi viestittää sanattomasti asiakkaalle, että täällä on lupa halutessaan puhua hengellisistä asioista. Useat diakoniatyöntekijät kertoivat myös pitävänsä työhuoneessaan esillä krusifikseja, Raamattua tai muita kristillisiä symboleja.

Raamattu on täynnä aarteita, joista diakoniatyön vastaanotolla asioiva ihminen voi saada elämäänsä toivoa ja lohtua. Erityisesti psalmit ovat diakoniatyöntekijöiden käytössä myös vastaanottotilanteissa. Raamattua ja muuta hengellistä kirjallisuutta ei kuitenkaan käytetä vastaanottotilanteissa yhtä usein kuin rukousta. Useampi diakoniatyöntekijä mainitsi käyttäneensä esimerkiksi Päivän Tunnuksena, Sanan aikaa tai mannalappuja asiakkaita rohkaistakseen.

Virsiä ja muuta hengellistä musiikkia ei tähän kyselyyn vastanneiden parissa nähdä kovin luontevana osana diakoniatyön asiakasvastaanottoa. Muutama vastaajista kertoi, ettei musiikki ole muutenkaan heille ominta tapaa toimia. Virsien sanoitukset voivat kuitenkin myös ilman säveltä tuoda lohdutusta ihmisille. Toisaalta asiakkaalle voi soittaa myös jonkun hengellisen laulun cd-levyltä tai YouTubesta.

Rippiä työvälineenä käytti vain hyvin harva kyselyyn vastanneista. Moni kertoi kokevansa luontevammaksi ohjata asiakkaan papin luokse ripittäytymään. Yksi kertoi lähenteensä veden äärelle asiakkaan kanssa ja pyytäneen tätä ottamaan kiven käteensä. Samalla asiakas sai puhua Jumalalle kaikki asiat, mitkä hänen sydäntään painaa. Kivi heitettiin veteen ja työntekijä antoi asiakkaalle synninpäästön.

Osa työntekijöistä kertoi myös käyttäneensä vastaanotolla kuvia, sairaanhoitua sekä asiakkaan siunaamista. Myös heijastava kuuntelu mainittiin yhtenä sielunhoidollisena välineenä.

Muista myös omat hengelliset tarpeesi

Asiakkaan hengellisessä kohtaamisessa ei tarvitse tavoitella suuria ja ihmeellisiä asioita. On tärkeää luottaa siihen, että Jumala johdattaa ja vaikuttaa ihmisissä. Jokaiseen vastaanottotilanteeseen voi lähteä mielessään rukoillen, ja toisaalta jokaisen kohtaamisen päätyttyä voi asiakkaan jättää hyvän Jumalan huolenpitoon.

Asiakkaan hengellisessä kohtaamisessa ei tarvitse verata itseään muihin kollegoihin. Tärkeintä on, että hengellisessä kohtaamisessa diakoniatyöntekijä on aito oma itsensä. Jollekin on luontevaa rukoilla ääneen, toinen löytää nopeasti rohkaisevia Raamatun kohtia. Niiden, joille on suotu musiikin lahja, kannattaa sitä käyttää myös vastaanotolla sopivissa tilanteissa. Vastaanotollakin asiakasta voi kohdata omien lahjojensa ja osaamisensa avulla.

Asiakkaiden hengellisten tarpeiden lisäksi on tärkeä muistaa huomioida myös omat hengelliset tarpeensa. Kun saa olla Jumalan hoidossa, on helpompi jakaa saamastaan myös muille. Tärkeintä on muistaa, että loppujen lopuksi kaikki hengellinen anti asiakkaiden elämään tulee Jumalalta.

Heidi Viita-Virtanen
diakoniatyöntekijä
Vuosaaren seurakunta

Kärsivä lähimmäinen, kirkkoni aarre

Rakas lähimmäiseni muistuttaa kärsivää Kristusta. Asunnoton, nälkiintynyt, puukonreikäinen työtön on "lääkinnyt" diagnosoimattomia neurokirjon häiriöitään varhaisnuoruudesta ja kärsii nyt myös kroonisesta aivosairaudesta, päihderiippuvuudesta. Terävään älyyn ja koettelemusten tuomaan

viisauten sekoittuu vilpitön lapsenusko ja rakkaus Jumalaan, jonka puoleen hän kääntyy Tyyneyden ja Isä meidän -rukousten sanoin. Yllätyn huomattessani, miten hyytävästi häntä silmällään.

Mercedes Bentson sanoin: "Valtakunta hiljainen/ varjos näiden kirkkojen/ mut ne ei oo meitä varten." Eri kastia kuin ostareitten kiiltävillä

aukioilla laiduntavat, rahan oikeaoppisen kuluttamisen laumat ovat pinnallisten, sydämettömien hierarkioiden alatasot: päihde- ja mielen-terveysongelmaiset, rankkaa elämäntouluu käyneet ja marginaaliryhmät, joiden kyky puolustaa oikeuksiaan on heikko. Normi-ihmisten ylenkatse näkyy eleissä, äänensävyissä, huomiotta jättämisessä – nostaahan toisten huono-osaisuus heidän sosiaalista statustaan. Aina-kin uskovan tulisi kavahtaa tällaista

Antti Sepponen

itsessään ja kohdella jokaista kuin lähisukulaista: virheet armahtaen, uuden mahdollisuuden antaen.

Diakonian missio on nähdäkseni sama kuin evankeliumin: kaikki saavat sen, mitä tarvitsevat. Auttajan käsi on avoin, sillä hyvä tulee ylhäältä eikä kukaan ansaitse vähempää kuin joku toinen. Jumalan rukkasena diakoni jättää arvioimisen yksin Hänelle. Asenne ilmenee lähimmäisen koskemattomuuden ja itsemääräämisoikeuden kunnioittamisena.

Sosiaali- ja terveysalan asiakkaista puhutaan valitettavan usein epä-kunnioittavasti. Moni saa osakseen niin vähäistä arvostusta, että se pirstoo omakuvan, suistaen katkeruuteen tai hakemaan hyväksyntää hurjalta puolelta. Syrjäytetty on välinpitämätön itseään ja ympäristöä kohtaan, mutta rakastettu puhkeaa kukkaan. Siksi lähimmäisenrakkaus on merkittävin ero diakoniatyön ja ei-hengellisen välillä. Diakoneilta odotetaan toisenlaista katsetta ja korkeampia ihanteita kuin maallikoilta.

Päihde- ja mielenterveysongelmaisten oikeus spiritualiteettiin

Näkökulmani on spiritualiteettia paljon pohtineen diakoni-sosionomin ja kulttuurin tutkijan (FM). Päihde- ja mielenterveystyöhön perehtymiseni aikana huumeidenkäyttö lisääntyi kuin hyökky. Hengellisyydestä vieraantunut ja siitä vaikenava järjestelmä roikuttaa ihmisiä sisäisessä tyhjyydessä, jossa syntyy psyykkisiä puutostiloja, eikä päihde- ja mt-potilaille suoda oikeutta henkisyteen. Hengellisiin ajatuksiin ja kokemukseen suhtaudutaan psykoottisina tai irrationalisina oireina, vaikka asiallinen keskustelu auttaisi terapeuttisesti.

Hengellisyys voisi myös motivoida muutokseen ja tarjota keinoja kokonaisvaltaiseen psykofyysiseen eheytymiseen. Enemmän kuin oopiumia, hengellisyys on aina ollut huono-osaisten voimavara ja keino maallisen kärsimyksen kestämiseen. Uskonto opastaa tunteiden, ihmissuhteen ja elämänhallinnan vaikeuksissa.

Uskonnottomille me uskovat näyttäydymme usein samanlaisina kuin päihde- tai mielenterveysongelmaiset, harhakuvitelmiin tuudittautuvina. Toki todellisuutemme poikkeavat, elämmehän suorastaan eri valtakunnassa (Jumalan). Lähimmäisenrakkauteen kuuluu, että yritämme ymmärtää toisen todellisuutta ja hänen asiantuntijuuttaan siinä. Poikkeusyksilöitä on ennen arvostettu näkijöinä ja parantajina, ja psykedelit kuuluivat henkisyteen toisen todellisuuden portinvartijoina. Riippuvuussairauksista kärsivät ja syrjäytyneet toimivat myös yhteiskuntajärjestelmän ja -politiikan elävinä välilikysymyksinä. Sopeutumaton ihmisen kyseenalaistaa systeemin periaatteet, toiminnan ja vaatimukset. Ehkei niiden markkinoima elämänsisältö olekaan hyvää, ainakaan kaikkien tarpeisiin.

Ihmiset kaipaavat huolenpitoa, johon kuuluu hengellisiin tarpeisiin vastaaminen. Ihmisen hyväksymiseen kuuluu hänen spiritualiteettinsa arvostaminen, oli se sitten rakkautta taiteeseen tai muuhun arjen yläpuolelle kohoavaan ja sitä yhtenäistävään, syventävään, merkitystä ja

tarkoitusta luovaan pyhyden kokemukseen – ja suvaitsevaisuus erilais-takin kokemusta ja näkemystä kohtaan, vaikka se poikkeaisi oman kir-kon opetuksesta.

Jeesus kutsui ihmisiä auttamalla ja kertomalla hengellisestä todellisuudesta, joka on paljon tärkeämpi kuin maallinen. Uskovat todistavat siitä jo pelkällä olemassaolollaan. Jaamme uskoa ja toivoa olemalla lähim-mäiselle Kristus. Vain puhdas rakkaus näkee ihmisen sisimpään, jonka Jumala tuntee. Rakkauden ja hyväksynnän tuottamaan rauhan, turvalli-suuden ja autuuden kokemukseen on suuri osa päihdeongelmaisistakin addiktoitunut; siihen suuntautuu ihmiskunnan kaipaus. Ihmisessä on Jumalan kuvana valmius rakkauteen. Jumalan rakkaus antaa voiman kaikkeen muuhun. Jatkuva sisäinen rukousyhteys Jumalaan, tietoisuus Hänen läsnäolostaan ja hyvän tekeminen Hänen vuokseen rakentavat ja vahvistavat uskoa. Siksi lähimmäisten auttaminen on välttämätöntä, to-teutuipa se sitten vieraanvaraisuutena, arvostavana asenteena tai hymy-nä. Ystävällisyys ylläpitää toisen itsekkyyttä.

Palvelustyö, lahja antajalle

Rooman seurakunnan arkkidiakoni Pyhä Laurentius kutsui köyhiä, sai-raita ja vammaisia kirkon aarteeksi – jota lähestyessäni mietin, että Jee-sus saattoi hyvinkin viihtyä näiden vaatimattomien, itsetärkeystä puh-taiden syrjäytyneiden keskuudessa. Eihän Isä meidän -rukouksessakaan pyydetä: anna meille palkkatyöpaikka. Koska Jumala kutsuu ihmisiä kärsimyksen kautta, huono-osaiset ovat monin tavoin lähempänä Häntä kuin tajuammekaan.

Koska maallinen apu ei vastaa henkiseen kaipaukseen, kirkolta toivo-taan luotettavia, asiantuntevia palveluja, joissa hengellisyyden parantava voima otetaan todesta, esimerkiksi kriminaali-, päihde- ja mielenter-veystyön alueilla. Päihderiippuvainen lähimmäiseni, joka hallitussa kor-vaushoidossa pyrkii vieroittautumaan huumeiden ja rikosten maailmas-ta, kaipaa kirkolle uutta, valistunutta, realistista raittiusliikettä. Kaikki eivät pysty täydelliseen lääkkeettömyyteen, mutta kaipaavat parempaa elämää sairautensa puitteissa.

Erityisdiakonia voisi parantaa elämänlaatua vertaistuen, yhteisöllisyy-den, toiminnallisuuden ja spiritualiteetin keinoin, työllistämiskeinoja ja -tukia hyödyntäen. Osatyökykyisissä ja vapaaehtoisissa on auttamisha-lua, jota diakonit osaavat ohjata. Voisimmeko kuulla kokemusasiantun-tijoita, jotka ovat saaneet hengellisyydestä – hiljentymisestä, viisaustek-stien lukemisesta – turvapaikan elämänsä ongelmiin? Kirkko voisi toimia terapeuttisen ja inklusiivisen hengellisyyden foorumina, jossa keskeistä on Jumalaan turvaaminen.

Karla Margot

Kenen asialla on

Marjut Hentunen

Diakonian ja lähetystyön suhteesta on kirjoitettu laajasti kirkon toimikuntien mietinnöissä ja monissa asiaa käsittelevissä artikkeleissa. Näistä hyvän katsauksen saa lukemalla Diakonian tutkimus -aikakauskirjan artikkeleita eri vuosilta, erityisesti numerot 1/2008 ja 2/2011. Diakonian paikka kirkon missiossa on jollain tapaa itsestään selvä, mutta samalla haastettu. Itsestään selvänä sitä pidetään sen vahvojen raamatullisten juurien ja kirkon itseymmärryksen takia. Haastettuna se taas on silloin, kun aletaan epäillä diakonian etääntyvän liikaa julistuksesta.

Seurakuntien kansainvälisen työn palvelujärjestöt – siis Kirkon Ulkomaanapu ja lähetysjärjestöt – ovat kukin omalta osaltaan kamppailleet näiden kysymysten kanssa. Toisinaan keskustelu on saanut sävyjä, joissa toisen kutsumusta on epäilty ja toisen tehtävää arvioitu pelkästään evankelioimisen tai pelkästään diakonian näkökulmasta. Tällöin sekä evankeliointi että diakonia ovat kaventuneet välineiksi sen sijaan, että ne olisi nähty oleellisiksi osiksi kirkkona olemista. Sekä julistus että palvelu tapahtuvat monilla eri tavoilla. Siksikin on mielekästä kunnioittaa toisen kutsumusta ja tehtävää.

diakonia?

Julistus on tekoja, teko julistusta

Mielestäni kysymys diakonian suhteesta julistukseen on ainakin osittain vältettävissä, kun muistetaan, että myös julistus on tekoja ja teot julistusta. Kirkkojen maailmanneuvoston (Yhdessä kohti elämää 2013) ja Luterilaisen maailmanliiton (Lähetys kontekstissa 2004) asiakirjoissa puhutaan kirkon profeettallisuudesta tavalla, jossa ”diakonian julistus” paljastuu oleelliseksi osaksi evankeliointia.

Vaikka evankeliumi on pohjimmiltaan ilosanoma kaikille, se ei ole hyvä uutinen valheellisuutta, epäoikeudenmukaisuutta ja sortoa edistävillä voimille. Tässä mielessä evankelointi on myös profeettallinen kutsumus, mikä tarkoittaa totuuden puhumista valtaapitäville toivossa ja rakkaudessa (Apt. 26:25; Kol. 1:5; Ef. 4:15). Evankeliumi vapauttaa ja muuttaa. Sen julistamiseen kuuluu yhteiskuntien muuttaminen niin, että syntyy oikeudenmukaisia ja osallistavia yhteisöjä. (Yhdessä kohti elämää, kpl 91)

[D]iakonia on itse evankeliumin ydintä, ja on siten keskeistä sille, mitä tarkoittaa olla kirkko. (Lähetys kontekstissa, 41–42)

Silloin, kun kirkon julistuksen avulla ihminen tai ihmisryhmä pääsee vapaaksi elämää sitovista ja tuhoavista kahleista, he kohtaavat evankeliumin konkreettisesti elämässään. On turhaa ja ihmiskeskeis-

tä kysyä, oppivatko he tuon julistuksen kautta tuntemaan Jeesuksen. Diakonian merkitys ei ole sen toiminoissa vaan olemuksessa. (Risto A. Ahonen, Lähetysten diakoninen luonne 2011, 257) Olemus perustuu Jeesuksen esimerkkiin, hänen kärsimyksensä ja ylösnousemukseensa. Siksi diakonian missio on aina yhtä kirkon mission kanssa.

Oikeus evankeliumiin

Kirkkomme kantaessa kansainvälistä vastuutaan – useimmiten palvelujärjestöjensä kautta – osana maailmanlaajaa yhteisöä, se osallistuu siis Jumalan työhön Jumalan palvelijana. Palvelun suunta ovat ihmiset tässä maailmassa ja laajemmin koko luomakunta. En silti olisi valmis laittamaan yhtäläisyysmerkkejä missionaarisuuden ja diakonisuu-den välille. Lähetettynä julistamaan evankeliumia (kerygmaa, Kristus-kertomusta) kirkon on pidettävä huoli siitä, että kaikkien ihmisten oikeus kuulla evankeliumi Jeesuksesta toteutuu. Silloinkaan kyse ei ole siitä, että lähestyisimme ihmisiä vain omaa tehtäväämme tai omia tavoitteitamme ajatellen. Kyse on heidän oikeudestaan kuulla, ei meidän oikeudestamme julistaa.

Samalla on pidettävä huoli siitä, ettei mikään kirkkona olemisen tapa muutu välineeksi jollekin tavoitteelle, jonka me määrittelemme. Diakoniaa tai kasvatusta ei pidä alistaa evankelioimisen välineeksi. Diakonisenä kirkkona me palvelemme alistuen niille tarpeille, jotka tulevat

palveltavilta. Tämä on käytännössä äärimmäisen vaikeaa. Omien tavoitteiden asettaminen ja kirkon jäsenmäärän pohtiminen johtavat kuitenkin helposti pois siitä, mikä on palvelijalle luovuttamatonta. Siinä ristintien kulkeminen tulee osaksi arkista toimintaa. Tähän meillä on vahva esikuva.

Olemme Palvelijan asialla

Jeesus luopui kaikesta vallasta voidakseen palvella Jumalaa ja koko luomakunnan vapauttamista. Syrjäytettyjä kohdatessaan hän ei asettanut vaatimuksia, kuulusteltaessa hän ei vedonnut omiin oikeuksiinsa, teloitettaessa hän rukoili teloittajien puolesta. Ylösnoustuaan hän opasti helästi Emmauksen tien kulkijoita, jotta heistä tulisi hänen todistajiaan. Sama jatkui kirkon elämässä seuraavinakin vuosisatoina aina meidän päiviimme asti. Hyvä niin. On etuoikeus olla Palvelijan asialla.

Vesa Häkkinen

koordinaattori
Kirkon lähetystyön keskus

Päivi Isomäki.

Diakonian viran hengelliset tehtävät

Keskustelu diakonian viran asemasta ja tehtävistä kirkossa on ollut pitkä. Keskustelun monipolvisuutta kuvaa se, että asiasta kiinnostunutkaan ja sitä seuraava diakoniatyöntekijä ei muista, mitä kaikkia komiteoita ja työryhmiä on ollut ja mitä kaikkea on jo päätetty. Se on kuitenkin selvää ja varmaa, että diakonian virka on kirkon hengellinen virka ja siihen kuuluu myös hengellisiä tehtäviä. Tässä artikkelissa esittelen näitä tehtäviä käytännön näkökulmasta, omasta työstä käsin. Valtaosa diakoniatyön tehtävistä voidaan nähdä hengellisinä tehtävinä.

Sielunhoitajan rooli

Sielunhoito on kirkon oma juttu. Se on lähellä terapiaa, mutta ei ole kuitenkaan sitä. Kirkon työntekijän tarjoama tuki sisältää aina hengellisen elementin, mikä tekee siitä sielunhoitoa. Diakoniatyössä käydään jatkuvasti syvällisiä ja kevyempiäkin sielunhoidollisia keskusteluja, joissa virsikirja ja Raamattu ovat työvälineinä. Usein keskustellaan siitä, onko taloudellinen avustaminen sielunhoitoa. Itse ajattelen, että myös taloudellisen avustamisen taustalla ovat hengelliset perusteet ja että jokainen taloudellisen avustamisen kohtaaminen sisältää myös jonkin tukea-antavan ja hengellisen osan.

Yksi sielunhoidon apuväline on yksityinen rippi, jota käytetään kovin harvoin, mutta tiedän sen olevan myös diakoniatyöntekijöiden käytössä. Syyllisyydestä kärsivän ihmisen

kohdalla se voi olla ratkaisevasti oloa helpottava asia. Ripin voi vastaanottaa kuka tahansa kristitty ja siihen löytyy ohje virsikirjan liiteosasta.

Jumalanpalveluksen kokonaisuus

Iloisen siitä, että omassa seurakunnassani diakoniatyöntekijät näkevät diakonian ja jumalanpalveluksen yhteyden ja ovat paljon mukana messuissa. Diakonian läsnäololle jumalanpalveluksessa on teologiset perusteet: jos kirkkoa ei voi olla ilman diakoniaa, ei voi olla jumalanpalvelustakaan. Diakoniatyöntekijä yhdessä muun seurakunnan kanssa tuo arjen mukanaan esirukoukseen ja alttarille ja on mukana pöytäpalveluksen suorittamisessa. Diakoniatyöntekijä vie virvoituksen alttarilta takaisin arkeen yhdessä seurakuntalaisten kanssa. Kolehiti liittyy myös diakoniaan: siinä

jaamme liiastamme vähäosaisille kusten alkuseurakunnan yhteisessä pöydässä.

Jumalanpalvelus ei ole työntekijöiden show, vaan se tehdään yhdessä seurakunnan kanssa. Seurakuntalainen voi tehdä lähes kaikkia jumalanpalveluksen tehtäviä. Diakoniatyöntekijällä on tärkeä rooli seurakuntalaisten kanssa toimimisessa: yhteisessä suunnittelussa, esirukouksen laatisemisessa, eri tehtäviin tukemisessa ja valmentamisessa ja vapaan yhdessäolon mahdollistamisessa virallisemmän osuuden jälkeen. Omassa seurakunnassani esirukous on diakoniatyöntekijän tehtävä, jos hän on messussa mukana. Ihanne on se, että se valmistellaan yhdessä seurakuntalaisten kanssa ja vähintäänkin rukoilaan yhdessä. Esirukouksessa pitäisi vapautua valmiista kaavoista ja ottaa enemmän huomioon ajankohtaisia ja paikallisia rukousaiheita.

Uutta otetta messuun

Sääksmäen seurakunnassa on paljon nuorten ja rippikoululaisten tekemiä messuja, joissa nuoret itse ovat toimijoina uuden rippikoulusuunnitelman mukaisesti. Näissäkin messuissa on ilo olla mukana diakoniatyöntekijänä ja lähestyä asioita ja tekemistä uudella otteella. Onhan osallistuminen kasteopetukseen myös diakonian hengellinen tehtävä.

Diakoniatyöntekijä voi toimittaa sanajumalanpalveluksen itsenäisesti. Tämä on hyvä käytäntö tarvittaessa, jos diakoniatyöntekijä tuntee sen itselleen sopivaksi, mutta kaikkialla ei tule mennä säännölliseen jumalanpalvelusvuorolistaan.

Jumalanpalveluksessa voi saarnata kuka tahansa kirkkoherran luvalla. Itselläni on ollut onni saarnata vuosien varrella useita kertoja, sillä nykyinen ja edellinen esimieheni ovat halunneet antaa diakonian asialle tilaa. Diakoniatyöntekijän saarnassa on teologiaa diakonian näkökulmasta, yhdistettynä vahvaan käytännön kuvaan

diakoniatyöstä. Diakoniatyöntekijän saarna antaa ihmisille uudenlaisia ajatuksia seurakunnasta ja elämästä.

Jumalanpalvelus arjessa ja kotiehtoilinen

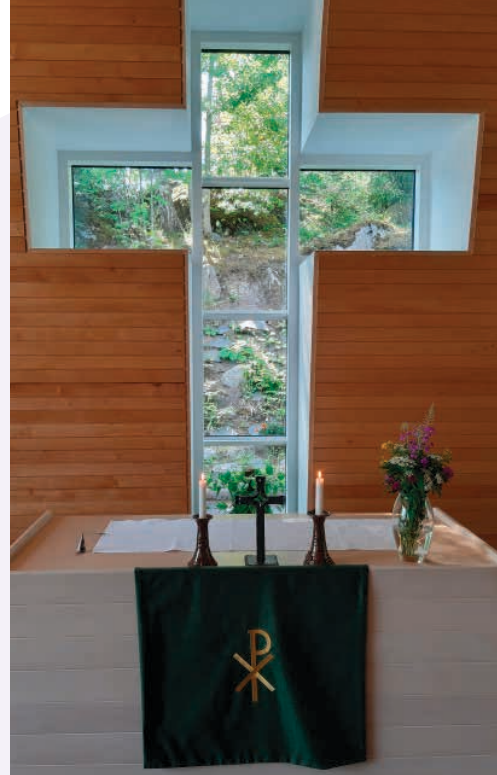
Hartauksien pitäminen on yksi selkeästi hengellinen diakoniatyön tehtävä. Omassa tiimissä ajattelemmekin, että yksittäiset hartaudet viikolla ovat sunnuntain jumalanpalveluksen jatketta eli jumalanpalveluksen sanoman viemistä arkeen. Hartauden voi tietysti pitää mistä tahansa aiheesta, mutta itse suosin kirkkovuoden aiheita. Hartauksissa ja puheissa annetaan myös diakoniakasvatusta eli muistutetaan ihmisiä toisista huolehtimisesta.

Yksi, minkä jumalanpalveluksesta voi myös viedä arkeen, on ehtoollinen. Diakoniatyöntekijä voi viedä siunattuja ehtoollisaineita koteihin tai laitoksiin ja pitää niissä ehtoollishetken. Tietäessäni tulevasta koti- tai ryhmäehtoollisesta pyydän pappia siunaamaan sunnuntain messussa ylimääräisiä ehtoollisaineita. Näin voin ehtoollishetkessä sanoa, että käymme yhteiseen pöytään muun seurakunnan kanssa. Ehtoollishetkeä varten meillä on olemassa ohje. Kiireellisiä tilanteita varten siunattuja aineita on myös aina valmiina.

Suruun liittyvät tehtävät

Surevien tukeminen on yksi diakoniatyöntekijän sielunhoitotehtävä. Yksi menneistä diakonaattityöryhmistä ehdotti hautaan siunaamisen oikeutta myös diakoniatyöntekijöille heille tuttuun ihmisten kohdalla. Tämä asia realisoitui itselleni tänä vuonna, kun eräs vanha asiakas pyysi minua siunaamaan hänet hautaan. Oli ikävää sanoa, että valitettavasti en voi sitä tehdä. En siis vastustaisi diakoniatyöntekijän oikeutta hautaan siunaamiseen, mutta vastustaisin toimitusvuorolistalla mukana olemista.

Diakoniatyöntekijää voidaan myös pyytää mukaan uurnanlaskuun. Usein

tämän tehtävän hoitavat sunnitot tai papit, mutta se olisi luonteva tehtävä myös diakoniatyöntekijälle tutun perheen kanssa. Hiljattain olin mukana uurnanlaskussa suntion kanssa, kun omaisia ei ollut lainkaan paikalla.

Diakonian viran edustus

Kirkon viran hengellisyyteen voidaan ajatella kuuluvaksi myös viran paikka ja edustus kirkon järjestelmässä. Tällä hetkellä diakonian viralla ei ole sitä paikkaa, joka sille kuuluisi. Tässä kohtaa ajattelen diakonian virkaan kuuluvan myös muut hengellisen työn tekijät, kuten nuorisotyöntekijät ja kanttorit. Diakonaatin virallinen edustus puuttuu kirkolliskokouksesta ja on uhattuna tuomiokapituleissa. Diakonian virka on muuta kuin kristittyjen yleinen pappeus. Joka tapauksessa, diakonian viran ja diakoniatyön hengellisyys on se syy, miksi olen työssä seurakunnassa enkä missään muualla.

Päivi Isomäki

johtava diakonian viranhaltija
Sääksmäen seurakunta

What would Jesus do?

Diakonia on kirkon ja kristityn suorittamaa monimuotoista uskon ja rakkauden herättämää palvelua, jota ei tehdä ansion toivossa vaan rakkaudesta. Se on elämäntapa ja asenne, jossa kannetaan vastuuta lähimmäisistä ja koko luomakunnasta. Laajemmin katsottuna se on koko kirkon yhteinen elämäntapa eikä ainoastaan vain yksi toiminnan muoto.

Diakonia on myös seurakunnan ja kirkon järjestettyä toimintaa, ja lähes joka seurakunnassa on diakonian virka. Diakonian tehtävä on määritellyt kirkkolaisissa. Näin kerromme työstämme heille, jotka eivät sitä vielä kovin hyvin tunne. Tämän lisäksi kerromme, että diakonia perustuu Jeesuksen esikuvaan ja Raamattuun ja että kaiken taustalla on kristillinen kokonaisvaltainen ihmiskuva ja ihmiskäsitys.

Esikuvastamme Jeesuksesta kerromme usein, että hän kulki ihmisten parissa, opetti ja kohtasi jokaisen ihmisen. Joskus unohdamme kertoa kuitenkin sen, että persoona- na hän ei ollut mikään nynny vaan myös rohkea puheis-

saan ja teoissaan, näin hän oli myös oman aikansa kapi- nallinen. Työtoverini saarnassaan hyvän ja pahan taiste- lusta viittasikin kaikkien yllätykseksi Star wars -elokuviin, ja vuosisatoja sitten näin teki myös Jeesus puhuessaan vertauksin. Joskus voikin pysähtyä miettimään (WWJD eli) What would Jesus do? Se voi avata meitä miettimään ja löytämään uusia mahdollisuuksia kertoa sanomaa tä- män ajan ja yhteiskunnan ihmisille.

Elämä on sinällään arvokasta

Diakonian malli tulee laupias samarialaisesta, jossa vas- tuu lähimmäisestä ulottuu kaikkialle, missä on inhimillis- tä hätää. Lähimmäisen rakkaus ylittää kaikki rajat, niin kansalliset, rodulliset, uskonnolliset kuin yhteiskunnalli- setkin. Itse pidän **Jari-Pekka Naulapään** määrittelystä: ”Diakonian tehtävä on olla siellä, missä elämä tuntuu ole- van täynnä epäonnistumisia, särkyneitä mahdollisuuksia ja poltettuja siltoja. Toisaalta diakoniaa tehdään myös siellä, missä ei aina mene huonosti. Yksi tärkeimmistä tuomisista on vapautus: elämä on arvokasta sinällään – il- man että etenee urallaan tai elää tiettyjen stantardien mu-

kaan. Diakonia on toivon, omanarvontunnon ja tulevaisuuden antamista. Varsinkin niille, joilta on viety kaikki.”

Diakonian tavoite on Jumalan tahdon oikeuden mukainen toteutuminen tässä maailmassa. Työssä kohdatesamme epäoikeudenmukaisuutta, väärää vallankäyttöä ja epätasa-arvoa voimmekin pysähtyä miettimään, mitä esikuvamme tekisi tässä tilanteessa.

Sydän lähellä ihmistä ja Jumalaa

Mikä siis on diakonian missio yhteiskunnassa, ydin, toiminta-ajatus, olemassaolon syy, rooli ja tehtävä? Mitä haluamme tehdä ja mihin halutamme sillä päästä? Itse olen sitä mieltä, että diakoniatyön tehtävä on olla ihmisten rinnalla niin arjessa kuin juhlassa, mutta erityisesti silloin, kun muuta apua ei ole saatavilla. Diakonian tehtävä on mennä tietämään maastoon, viedä ja ylläpitää toivoa ja olla paikalla erityisesti silloin, kun ihminen on menettänyt toivonsa elämän vaikeuksien keskellä syystä tai toisesta. Sydämen asenteen ja työn tulee olla lähellä ihmistä ja lähellä Jumalaa. Työväline on oma persoona, ja perinteisesti työn on ajateltu olevan kutsumusammatti.

Työ itsessään on yllättävää, tarkoituksenmukaista, pitkäjänteistä ja sosiaalista. Se on itsenäistä, mutta vaatii myös ennakoimista, suunnittelemista ja eri verkostoissa vaikuttamista. Luottamuksellisuus ja korvaamattomuus ovat lisäksi diakoniatyötä kuvaavia sanoja, kuten myös joustava, kartoittava ja ymmärtävä työote, joka kuuluu diakoniatyöntekijöiden tapaan tehdä työtä. Kuljemme lähellä ihmistä vastoinkäymisten läpi ja uskallamme rohkeasti kohdata elämän tuomat rajallisuudet yhdessä heidän kanssaan.

Vähemmän on enemmän

Mitä vanhemmaksi työntekijäksi tulen, sitä enemmän huomaan, että vähemmän on enemmän. Auttaessamme ihmisiä auttamaan itseään ja löytämään piilossa olevia voimavarojaan ja taitojaan teemme enemmän kuin vain tehdessämme kaiken heidän puolestaan. Vastavuoroisuus, aitous ja rehellisyys ovat kivijalkoja, joiden varaan on hyvä rakentaa luottamusta. Läsnäolo voi riittää silloin, kun muita välineitä ei ole käytössä. Rukous on yksi tärkeä elementti ja työväline silloin, kun vastauksia ei ole ja tulevaisuus on sumun peitossa. Se antaa asiakkaille rauhan ja voimia jaksaa eteenpäin.

Lapsuuteni maaseudulla isovanhempien päivähoidossa loi pohjan omalle ajattelulleni diakoniasta. Kyläyhteisö kantoi huolta ja auttoi heikompia jäseniään kunnioittavasti. Heitä myös palkattiin tekemään pieniä puhdetöitä, esimerkiksi moni alkoholiin taipuvainen mies sai raittiin hetken puutöiden antaessa sisältöä elämään. Mummolan ovet olivat aina auki kaikenlaisille kulkijoille, niin papeil-

le, saarnamiehille kuin laitapuolen kulkijoillekin. Joskus siellä yöpyi joku tuttu kulkija, joka jatkoi aamulla matkaa kotiin. Isovanhemmat muistivat vanhempia ikäihmisiä laitoksissa ja kotona, esimerkiksi leipomispäivinä ajelin lämpimäisiä pieniin mökkeihin polkupyörällä.

Lähidiakonia näkyi hyvin konkreettisesti, ja erityisesti eräs vuosien jälkeen saamani palaute on vahvistanut minulle tätä kokemusta: ”Ajasta muistan erityisen suurella lämmöllä yhdessäoloja ja ystävyyttä.” Lisäksi viestissä oli, että kodin ohella isovanhempien koti oli se paikka, jossa hän oli eniten oman kotinsa jälkeen. Pappani hautajaisissa pappi totesi lopuksi, että hän ei ollut suurmies, mutta saattajien perusteella hän todella oli suurmies.

Diakonia on erityisesti sydämen asenne, ja omassa työssäni tämä kokemus on ollut ratkaiseva siihen, miten kohtaan ihmisiä ja miten työtäni teen. Jeesuksen mukaan suurin on se, joka palvelee muita, mutta se ei tarkoita itsensä uhraamista tai vääränlaista kiltteyttä muiden hyväksi. Isossa kirjassa sanotaan hyvin lohduttavasti: Rakasta lähimmäistä niin kuin itseäsi. Sen moni meistä työhön kutsutuista arjessa unohtaa.

Mari Pajja

erityisdiakonian viranhaltija, pääluottamusmies (Juko ry)
Tampereen ev.lut seurakunnat
Diakonia- ja yhteiskuntavastuu

Mikä on diakonian ydin?

Pienimuotoisessa kyselyssä diakoniatyöntekijät vastasivat seuraaviin kysymyksiin:

- 1. Kuka olet, työpaikkasi, kauanko olet työskennellyt diakoniatyöntekijänä?**
- 2. Mitä diakonian missio sinun käsityksesi mukaan on?**
- 3. Miten seurakunnan koko vaikuttaa työnkuvaasi?**
- 4. Jos tehtäviäsi diakoniatyössä pitäisi karsia todella rankasti, mitkä – korkeintaan kolme – tehtävää jättäisit jäljelle?**

Erja Kahl-Huhtamäki

1. Olen Vaasan suomalaisen seurakunnan diakoni, erityisviranhaltija: Päihde-, kriminaali- ja katulähetystyö vastuualana. 15 vuotta olen ollut tämän seurakunnan työntekijänä ja tässä virassa 13 vuotta. Koulutukseltani olen Dino, ja olen työskennellyt nuorisotyönohjaajana ja diakonian tehtävissä muissa seurakunnissa.

2. Missio sanana on hankala, kuka sen mitenkäkin käsittää: työtä yli rajojen vai työnäky? Oma käsitykseni diakonian missiosta on, että jokainen tekee diakoniaa ja se koskettaa kaikkia. Yhteisöllisyys luo turvaa, pidetään toisistamme huolta. Hyväntahtoisuus ja ns. naapuriapu ei maksa mitään, ja kaikille tulee hyvä mieli.

3. Työnkuvani on määritelty erityisviranhaltijan johtosäännössä. Tämä on tarpeeksi iso seurakunta että on myös erityisviranhaltijoita ja pystytään kiinnostuksen mukaan jakamaan muita vastuutehtäviä. Kaikkien ei tarvitse tehdä kaikkia, mikä on pienten seurakuntien ongelma, kun on vain yksi diakoniaviranhaltija. Olen verkostoitunut hyvin yhteistyötahojen kanssa ja saan niistä apua tarvittaessa. Ison seurakunnan etu on se, että pystyy jakamaan vaikeita asioita. Ison seurakunnan hait-

tana on sen byrokratia, asiat hukkuvat ja tieto talon sisällä ei liiku/ete-ne.

4. Perustehtävään kuuluu jo aika paljon. Jos kolme:

1. Yksilötyö = vastaanottotyö, van- kilassa asiakkaiden tapaamiset.
2. Leirit: päihteistä kuntoutuvien naisten ja miesten viikon leiri ke- vällä, Bestis-työpajan kanssa yhteistyössä syksyllä kaksi leiripäivää ja keväällä kolmen päivän leiri, vuo- rovuosin päihteistä kuntoutuvien naisten tai miesten leiri neljä päivää. Leirityö on osallistujille täyttä rait- tiutta ja oman elämänsä pohtimista.
3. Laitoshartaudet, omalla kohdalla- ni se tarkoittaa kerran kuukaudessa (pois lukien kesä-elokuu) ns. pulla- kirkko Silmukodilla (= päihteistä kuntoutuvien päihteetön asumisyk- sikkö 15 asukasta) ja pullakirkko Päihdeasemalla (= entinen KAT- KO).

Tarja Soppi

1. Heinolan seurakunta. 2005 kesä- kuussa valittu Heinolan kaupunki- seurakuntaan diakoniatyöntekijäksi ja 2011 keväällä aloittanut johtavana diakoniatyöntekijänä.

2. Lähimmäinen, kanssaeläjä, toinen ihminen, saarnata evankeliumia

teoin arjessa. Huomata toimintaym- päristössä olevia epäkohtia ja lievittää olemassa olevin keinoin ihmisen hätää ja antaa toivoa huomiseen.

3. Diakoniatyö on aina ympäristön- sä näköistä, joten paljonkin vaikut- taa. Tiimissä on lisäksi 3 diako- niatyöntekijää. Tulevaisuus näyttää- tyy siltä, että työalojen ”raja-aidat” purkautuvat ja yhteistyö muiden työalojen kanssa tulee lisääntymään.

4. Tätä olen miettinyt jonkin aikaa jo aiemminkin. Omana näkemykse- näni sanon, että suru- ja kriisityö, kotikäynnit yksin asuvien iäkkäiden luona (varsinkin he, joilla ei ole lä- hiomaisia) sekä ruokailut (kohtaa- minen, yhdessä olo). Tämä ei todel- lakaan tarkoita, että on mitään ”tur- haa tai tarpeetonta” diakoniatyötä. Ylipäätään keskittyisin kohtaamisiin kuunnellen lähimmäisen elämis- maailman kipukohtia, oli ”syy” min- kä laatuinen tahansa.

Annu Muukari

1. Ylistaron kappeliseurakunnan diakoniatyöntekijä. Olen aloittanut virassa 2019 huhtikuussa. Diakonia- työtä olen tehnyt työkseni sijaisuuk- sien muodossa joulukuusta 2015 al- kaen.

2. Pidetään lähimmäisistämme huolta. Diakoniatyö ei ole pelkästään kirkon työntekijöiden tehtävä. Onneksi näin ei olekaan. Kuinka kaiken ikäiset ihmiset saataisiin tekemään elämässään diakoniatyötä? Auttamalla oman kokoisilla teoilla toista ihmistä.

3. Vaikuttaa kovasti. Pienen kappeli-seurakunnan ainoana 100 % työtä tekevänä työnkuvaani kuuluu paljon. Lisäksi on vakituinen 40 % virka, johon kuuluu keva- ja mielen-terveystyö. Kaikki muu diakoniatyö kuuluu periaatteessa minulle, tämän kuitenkin koen erityisen mielekkäänä. Saan tehdä diakoniatyötä monipuolisesti. Onneksi Ylistaro kuuluu osana isompaan seurakuntaan, jossa kollegoja on enemmän ja asioista voidaan keskustella heidän kanssaan, vaikka päivittäin töitä ei tehdä yhdessä.

4. Yksilöiden kohtaaminen joko vastaanotolla tai kotona. Laitoshartaudet ja jumalanpalvelukset, joissa toteutuu evankeliumin kertominen sekä kokoava toiminta: kerho, piiri, leiri tai ruokailu.

Haastattelun kokosi
Kati Latikka

Yksinäisyyttä voidaan lievittää saattamalla eri-ikäisiä ihmisiä yhteen – kuvassa vietetään kaikille avoimia Dilakorttelin puutarhajuhlia.

D-liike: Ei yhtään yksinäistä 2030

D-liike on valtakunnallinen diakoniatoimijoiden liike. D-liikkeen tavoitteena on saattaa yhteen ne ihmiset ja tahot, joilla on halua ja intoa tässä ajassa yhdessä kehittää diakoniaa. Lähestymme diakoniaa tekemisen kautta ja kokeilemme, arvioimme sekä luomme uutta. Sallimme epäonnistumisen, mutta uskallamme onnistuakin.

Kun D-liike kokoontui viime talvena Oulussa, oli hyvä pysähtyä pohtimaan, mikä asia tai ilmiö yhdistää diakoniatoimijoita ympäri Suomen. Vastaus löytyi nopeasti: oli kyse siten runsasväkisestä kaupungista, lähioista tai maaseudusta, yksinäisyys on ilmiö, joka tulee eteen myös eri-ikäisten parissa. Tähän haasteeseen päätimme tarttua. Ja koska D-liikkeessä on mukana toimijoita säätiöistä, diakonialaitoksista, seurakunnista, hiippakuntien tuomiokapituleista, Diakonia-ammattikorkeakoulusta ja kirkkohallituksesta, us-

kaltaudimme asettamaan tavoitteen korkealle: ei yhtään yksinäistä vuoteen 2030 mennessä.

Selvitys suomalaisesta yksinäisyydestä

Ylen uutistietojen (17.2.2019) mukaan Suomessa oli käynnissä viime vuonna noin 100 yksinäisyyden vastaista hanketta. D-liikkeessä teimme saman arvion toimintaympäristötämme: yksinäisyyttä on tutkittu viime vuosina runsaasti ja lisäksi mm. seurakunnat, STEA-, ESR- ja

STM-rahoitteiset projektit ja toiminnot työskentelevät laajasti yksinäisyyden parissa. Koimme tärkeäksi kertoittaa ja koota yhteen tiedot Suomessa jo tehtävästä yksinäisyystyöstä ja selvittää keskeisimmät tulokset yksinäisyystutkimuksesta. Näin löydämme myös ne aukot, joita nykyiset toimintamallit eivät vielä kata. Selvitystyö alkoi 1.8. Kirkkohallituksen rahoittamana ja Lahden Diakonialaitoksen koordinoimana. Selvitys valmistuu lokakuun loppuun mennessä, ja se tulee olemaan julkisesti saatavilla Lahden Diakonialaitoksen sivuilta www.dila.fi.

Yksinäisyyden lievittämisen eri näkökulmat

Syksyllä tehtävä selvitys ja sen tulokset tulevat ohjaamaan D-liikkeen kehittämistyötä. Olemme kehittäneet

raide-työskentelymallin, jossa kohdistamme tarmomme eri raiteisiin eli tarkastelemme yksinäisyyttä eri näkökulmista. Raide 1 lähestyy teemaa viestinnän näkökulmasta, raide 2 hakee hanke- ja projektirahoituksia yksinäisyystyöhön, raide 3 pohtii yksinäisyyttä tutkimuksen näkökulmasta ja raiteessa 4 on kyse tekemisestä ja toiminnasta. Kaiken kaikkiaan idea on yhdistää pienet ja paikalliset yksinäisyyttä torjuvat toimet valtakunnalliseksi diakonialiiikkeeksi – oppimalla toisiltamme, edelleen kehittämällä ja yhdessä uusia osallisuuspolkuja löytäen. Hankeraide on jo saanut valmiiksi yhden yhteisen hankehakemuksen: Lahden Diakonialaitos ja Diakonia-ammattikorkeakoulu hakivat yhdessä THL:n Terveystieteiden edistämisen määrärahaa ikäihmisten yksinäisyyden vähentämiseen. Yhteisöisten ruokailujen, tuetun vapaaehtoistoiminnan ja tie-

dottamisen avulla voidaan lievittää ikääntyneiden yksinäisyyttä ja parantaa heidän ravitsemus- ja ruokailutottumuksiaan.

Kohtaamisen tarve

Diakoniatoimijat ympäri Suomen tunnistanevat sanat, jotka mekin Lahden Diakonialaitoksen Dilakorttelissa kuulemme usein: ”*Kun olis tekemistä ja seuraa.*” Ihmisillä on suuri kohtaamisen tarve, kun taas toiset eivät meinaa uskaltaa tulla kohdatuksi. D-liikkeessä kantavana ajatuksena on jokaisen oma, arvokas toimijuus. Esimerkiksi tuettu vapaaehtoistoiminta mahdollistaa erityistä tukea tarvitseville hyvän tekemisen, mikä on tutkimusten mukaan paras mahdollinen hyvinvoinnin lähde.

Jos Sinua tai organisaatiotasi kiinnostaa liittyä D-liikkeeseen, tarvitset vain liikkeessä pysymisen taidon. D-liikkeellä ei ole puheenjohtajaa tai hallintoelimiä, kokoonnumme eri puolilla Suomea muutaman kerran vuodessa. D-liikkeessä olemme kehittäneet mm. D-areena-konseptin, joka mahdollistaa dialogin erilaisten ihmisten välillä. Pohdinnassa on myös ammatillisuus ja muutos auttajasta mahdollistajaksi: jospa diakoniatyössä mahdollistaisimmekin ihmisten omaa toimijuutta auttamisen sijaan. D-liike viestii tapaamisten lisäksi omassa facebook-ryhmässään, johon pääset jäseneksi ottamalla yhteyttä allekirjoittaneeseen (anne-maria.karjalainen@dila.fi) tai kirkkohallituksen diakonian kehittämisen asiantuntija Airi Raitarantaan (airi.raitaranta@evl.fi).

Anne-Maria Karjalainen
diakoniajohtaja

Lasse Kantola

Yksinäisyyttä koetaan kaikissa ikäryhmissä, mutta erityisesti siitä kärsivät nuoret ja ikäihmiset.

Tutkimuskohteena Tamperealaisen seurakuntaelämän muutos

Tampereen seurakunnissa eletään muutoksen keskellä. Rakennuudistuksen jälkeen on siirrytty toimintakulttuurin muutokseen. Kesällä ilmestynyt, KTK:n julkaisema tutkimusraportti *Uusi elämisen kulttuuri – muutos Tampereella* kuvaa ja analysoi näitä muutosprosesseja.

Marraskuussa 2017 pidettiin Tampere-talossa ensimmäinen työntekijöille, luottamushenkilöille ja vapaaehtoisille suunnattu Toimintakulttuurin muutos -seminaari, joka kokosi yhteen erilaisia muutosprosesseja ja ideoita. Samassa seminaarissa esiteltiin myös tutkimushanke, jonka tavoitteena oli kuvata ja analysoida toimintakulttuurin muutoksen lähtökohdita ja prosessia sekä meneillään olevia hankkeita, kokeiluja ja uusia alkuja. Tämä tutkimushanke toteutui Kirkon tutkimuskeskuksen, Diakonia-ammattikorkeakoulun, Tampereen hiippakunnan ja Tampereen seurakuntien välisenä yhteistyönä.

Tutkimus suunniteltiin yhdessä

Tutkimusyhteistyö Diakin ja KTK:n kanssa muotoutui vuoden 2017 aikana. Diak oli aloittanut edellisenä vuonna Tampereella kirkollisen koulutuksen yhteistyössä seura-

kuntien sekä hiippakunnan kanssa. Uuden koulutuksen yhteydessä Tampereella oli käynnistetty yhteisöpajoja ja Kaapeli-valmennusta, joissa opiskelijat olivat mukana teke-mässä muun muassa opinnäytetöitä. Näistä lähtökohdista käsin oli luontevaa käynnistää myös tutkimusyhteistyö.

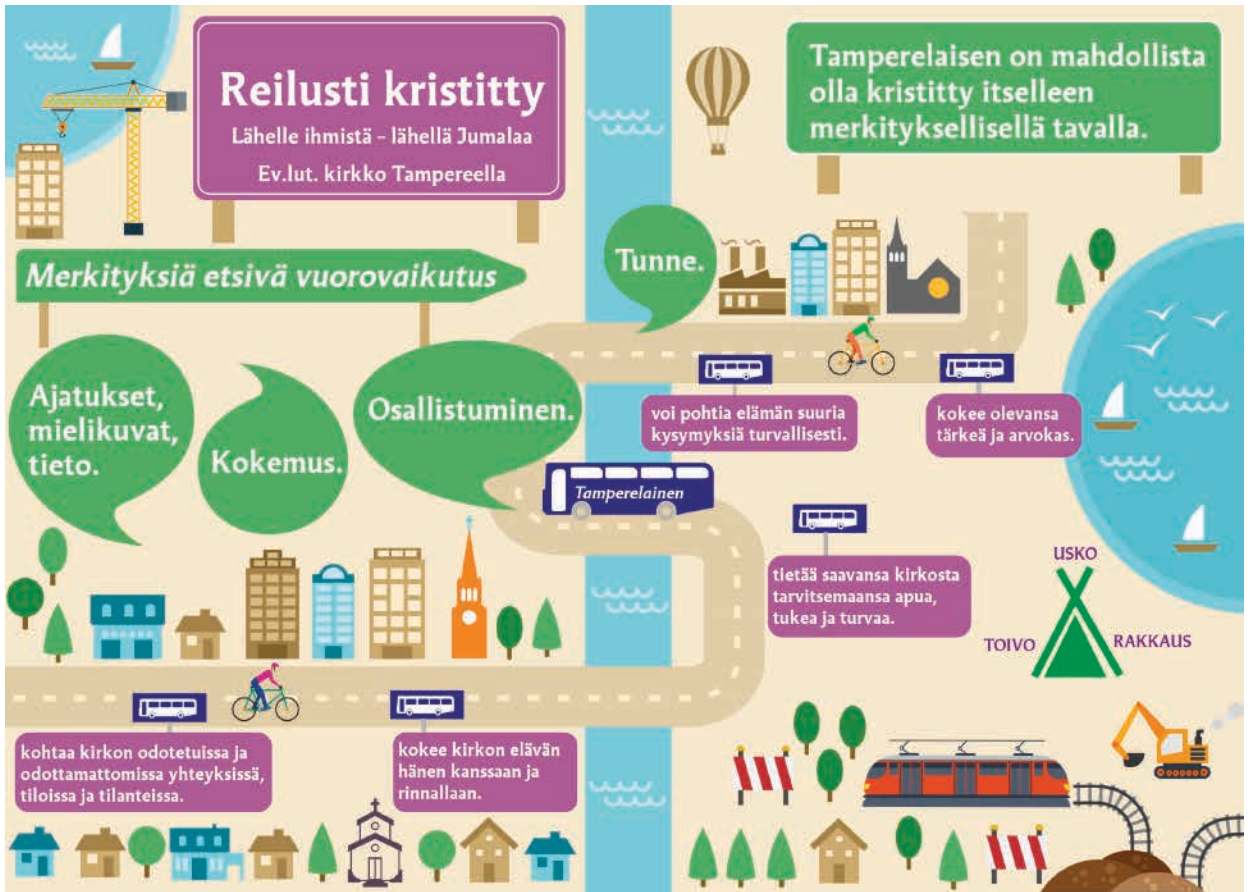
Syksyllä 2017 hiottiin tutkimussuunnitelmaa, neuvoteltiin sopimuksista ja nimettiin hankkeen tutkijoiksi Diakista **Marja Katisko, Mikko Malkavaara, Sami Ri-tokoski** ja **Minna Valtonen**. KTK:sta tutkijana oli **Ve-li-Matti Salminen**. Tutkimukselle hahmottui kaksi tehtävää: Sen tarkoituksena oli ensinnäkin kuvata rakenne-uudistuksen ja toimintakulttuurin muutoksen vaiheita. Eriyisen kiinnostavaa oli, miten pitkän ja kivuliaan rakenne-uudistusprosessin jälkeen päästiin tilanteeseen, jossa oltiin valmiita rakentamaan yhteyttä ja ideoimaan uutta. Toiseksi tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella sellaisia seurakunnissa meneillään olevia hankkeita ja kokeiluja, joilla on yhteisenä tekijänä kolme seikkaa: Niitä tehdään yhdessä ihmisten kanssa. Ne ovat vuoro-vaikutuksessa ympäristön kanssa. Niissä kunnioitetaan pieniä alkuja. Tutkimuksen kohteena olleet hankkeet ja kokeilut valittiin Toimintakulttuurin muutos -seminaa-riin ”kännykkä-äänestyksellä”.

Keväällä 2018 Diakin opiskelijat jalkautuivat pareittain haastattelemaan seurakuntien työntekijöitä ja vapaaehtoisia, ja tuloksena oli 39 haastattelun aineisto. Sen rinnalla tutkimusaineistona olivat rakennuudistukseen ja toimin-takulttuurin muutokseen liittyneet asiakirjat ja valokuvat. Lisäksi haastateltiin muutamia toimintakulttuurin muu-toksen avainhenkilöitä. Kun tutkijat kesällä pääsivät ensi kertaa käsiksi litteroituun haastatteluaineistoon yhteisessä palaverissaan, ilmassa oli innostunutta hyrinää: aineisto oli monipuolinen ja ajatuksia herättävä.

Tulokset kertovat johtamisen ja työn tekemisen muutoksesta

Tutkimusaineistosta ilmenee, että toimintakulttuurin muu-tosprosessin taustalla on nähtävissä pitkäjänteinen, vuosien strategiatyöskentely ja pyrkimys kohti vuorovaikutteisuutta ja yhteisöllisyyden vahvistamista. Rakennuudistukseen liittyi muutosjohtamisen visio, jossa keskeistä oli valmentava johtaminen sekä yhteistyötä ja vuorovaikutusta lisäävän kulttuurin luominen. Seurakuntien työntekijöitä ja seura-kuntalaisia on järjestelmällisesti koulutettu yhteisölähtöi-siin menetelmiin useissa koulutusprosesseissa.

Tampereen seurakuntien strategiassa keskiössä ovat tamperelaiset ja tamperelainen elämänmuoto.

Koulutusten myötä vastuuta ja valtaa seurakunnan toiminnan suunnittelusta ja toteuttamisesta on siirtynyt seurakuntalaisille ja muille vapaaehtoisille, joiden roolit voivat olla hyvin monenlaisia osallistujista toiminnan koordinoijiin, auttajista toiminnan kehittäjiin. Painopisteen siirtyminen seurakuntalaisiin ja seurakunnan alueella asuviin ei kuitenkaan ole poistanut ammattilaisten merkitystä. Yhteisölähtöinen ja ulospäin suuntautuva työote näyttää edellyttävän työntekijöitä valmentavan työotteen rinnalla entistä syvällisempää oman substanssiosaamisen hallintaa.

Monen tamperelaisen idean ja hankkeen taustalla on löydettävissä myös vertaisjakamista ja -oppimista. On inspiroiduttu siitä, mitä muualla on tehty ja tapahtunut, ja kehitetty sitä omaan toimintaympäristöön soveltuvaksi, oli sitten kysymys hävikkiruuan jakamisesta tai messuyhteisön rakentamisesta.

Hengellisen elämän monimuotoisuus

Tutkimusaineisto avaa myös monikulttuurisen todellisuuden: maahanmuuttajat ovat osa seurakuntaa. Seurakuntien hankkeissa on luotu sellaisia sosiaalisia ja fyysisiä ti-

loja, jotka voivat tarjota suojaa tai tukea ja joissa vastavuoroisuus toteutuu. Erilaisten uskontojen ja vakaumus-ten kohtaaminen edellyttää kirkon työntekijöiltä valmiutta dialogiin. Hengellisyys näyttäytyi aineistossa monipuolisena, ja useissa haastatteluissa sanottiin seurakunnan missiologista tehtävää.

Toimintakulttuurin muutos on haastanut monella tasolla sekä työntekijöiden että vapaaehtoisten käsityksiä kirkosta, seurakunnasta, uskosta ja hengellisestä elämästä. Kysymys ei ole ollut ainoastaan rakenteiden uudistamisesta vaan seurakunnan elämästä ja yksittäisen kristityn elämästä. Tämän vuoksi tutkimushankkeessa päädyttiin kuvaamaan muutosta uudeksi elämisen kulttuuriksi.

Minna Valtonen

Juttu on luettavissa myös

https://evl.fi/documents/1327140/45386794/Kt-k+Uusi+el%C3%A4misen+kulttuuri_verkko+61/b178a16a-eab3-8e9f-ff6d-64f4ab712fd6

Tukena saattohoidossa Lohjalla

Saattohoidon tukihenkilötoiminta käynnistyi Lohjalla tämän vuoden kevättalvella. Alkusy-säyksen antoi puolitoistavuotinen tuotekehityksen ammattitutkintokoulutus, jonka myötä sairaalapastori Anna-Maija Lakomaan kanssa aloitimme hankkeen. Ensitarkoituksemme oli kehittää vapaaehtoistyötä tarjoten mielekäs ja merkityksellinen palvelutehtävä seurakunnassa.

Olemme yhdessä ohjanneet sururyhmiä ja niissä kuulleet kaipausta jakaa saattamisen taakkaa sekä kokemusta hoitohenkilökunnan ajan riittämättömyydestä. Samoin sairaalasta sekä hoivakodeista aika ajoin tulneiden tiedusteluiden perusteella päädyimme keskittymään saattohoidon tukihenkilötoiminnan kehittämiseen.

Haastattelimme muutamia sururyhmään osallistuneita, pitkäaikaista parantumatonta syöpää sairastavia, muissa vapaaehtoistehtävissä toimivia, sairaalan henkilökuntaa sekä hoivapalveluiden ylihoitajaa. Tarve tukihenkilöille tuntui olevan suuri.

Kenenkään ei tarvitse kuolla yksin

Marraskuussa 2018 järjestimme keskusteluillan tukihenkilötoiminnasta kiinnostuneille vapaaehtoistoimijoille sekä yhteistyökumppaneiksi toivomillemme tahoille. Yhteinen ajatuksemme oli, ettei kenenkään tarvitsisi tahtomattaan kuolla yksin. Tukihenkilötoiminnasta kiinnostuneet kokivat, että olisi arvokasta saada olla toisen lähellä loppumatkalla. Kaikilla oli myös aiempaa kokemusta läheisen saattamisesta. Muutama myös itse sairasti parantumatonta sairautta ja halusi olla tukena senkin vuoksi.

Pienryhmissä haastattelimme 20 henkilöä, kaikki naisia, jotka olivat valmiita lähtemään koulutukseen. Pohjana käytimme haastattelulomaketta, joka löytyy Kansalaisareena.fi-sivuilta. <http://www.kansalaisareena.fi/Vapaaehtoistoiminta-tukimateriaali.pdf>. Koulutus järjestettiin yhteistyössä Vivamo-opiston kanssa. Kurssin jälkeen tapasimme vielä jokaisen vapaaehtoisen kahden kesken ja allekirjoitimme sopimuksen. Työnohjauksellisia tapaamisia tukihenkilöillä on pienryhmissä joka toinen kuukausi, ja koko ryhmän koulutuksellisia tapaamisia joka toinen kuukausi.

Toimintaa koordinoimme yhteistyössä Laurentius Lähimmäispalvelun kanssa. Ohjausryhmään kuuluvat edustaja Hiiden seudun omaishoitajista ja Laurentius Lähimmäispalvelusta sekä Lohjan kaupungin ikääntyneiden palveluista palvelupäällikkö, ylihoitaja, kotisairaanhoidaja sekä HUS:n kotisairaalan sairaanhoitaja.

Tukena saattohoidossa

Pyyntöjä yllättävän vähän

Uuden toiminnan käynnistyminen ja tutuksi tuleminen vie aikaa. Lohjalla ei ole varsinaista saattohoidon yksikköä tai osastoa, vaan tukihenkilöä voi pyytää kotiin, vuodeosastolle tai tehostetun palvelusasumisen yksikköön/hoivakotiin. Pyyntöjä on toistaiseksi tullut aika vähän. Se oli meille kaikille yllätys, sillä aiempien yhteydenottojen perusteella olimme varautuneet suurempaan tarpeeseen. Samoin alkuvaiheessa on ollut hieman epäselvyyttä tukihenkilöiden roolista ja siitä, millaiseen tilanteeseen heitä voisi pyytää.

Olemme tiedottaneet tukihenkilötoiminnasta paperisen ja sähköisen Tukena saattohoidossa -esitteen avulla jakaen sitä eri yhteyksissä ja yhteistyötahoille sekä jutuissa paikallislehdessä. Tänä keväänä olemme myös jalkautuneet terveyskeskuksen vuodeosastolle. Tarkoitus on ollut tuoda tukihenkilötoimintaa helpommin lähestyttäväksi ja tutuksi, osaksi hyvän hoidon ketjua.

Kuusi naista kaksi kerrallaan on vuoroviikoin päivystänyt yhtenä iltana osastolla. Hoitajat ovat yleensä etukäteen tiedustelleet potilaiden halukkuutta ottaa vastaan vierailija. Joskus tukihenkilöt ovat koputtaneet ovelle ja kysyneet, voivatko tulla tervehtimään.

Uuden toiminnan käynnistäminen on ollut haastavaa, mutta erittäin antoisaa ja palkitsevaa huikeiden tukihenkilöiden kanssa. Kolme heistä kertoo ajatuksistaan ja kokemuksistaan.

Tanja Mäkelä

diakoniatyöntekijä
Nummen aluseurakunta
Lohjan seurakunta

Tukihenkilö Raija Kotaviita:

Viime vuoden lopulla Länsi-Uusimaassa oli juttu, että saattohoito kaipaa tukihenkilöitä ja että Lohjan seurakunta tarjoaa kiinnostuneille koulutusta tammi-kuussa 2019. Silloin koin, että tässä tämä nyt on, josta olin jo aikaisemmin kiinnostunut.

Koulutuksen aikana ja sen jälkeen pohdiskelin, onko minusta sittenkään, koin riittämättömyyttä. Onhan koko tilanne aina haaste. Tiedostin, että kuolevan potilaan rinnalla oleminen herättää voimakkaita tunteita, mutta on varmasti myös palkitsevaa, niinpä otin haasteen vastaan.

Olen kokenut tehtävän arvokkaana, tekevänä ihmisläheistä ja tärkeää työtä. Toivon, että läsnäolollani olen saanut lievittää hie- man ehkä pelkoa jopa tuskaakin, joka liittyy tilanteeseen, kun hauras elämä alkaa olla loppusuoralla. Olen saanut olla kuolevan rinnalla, hän on saattanut tuntea hellän käden koskettelun, silittelyn, ehkä myös kuullut hiljaisen hyräilyn. Olen myös kokenut, että pelkästään vierellä olo, pysähtyminen ja kiireetön läsnäolo riittää. Siihen hoitohenkilökunnalla ei välttämättä ole aikaa, tällöin se helpottaa myös henkilökunnan paineita.

Suntioiden esimie- henä työskentelevä tukihenkilö Tuula Tuominen:

Työssäni olen kohdannut runsaasti omaisia, jotka ovat menettäneet läheisiään vauvasta ikäihmisiin. On kuitenkin täysin erilaista olla tilanteessa, jossa ollaan kuolevan rinnalla. Ilmoittautuessani saattohoitokoulutukseen en ollut lainkaan varma onko minusta olemaan kuolevan rinnalla.

Olen toiminut vapaaehtoisena vasta pari kuukautta, ja käynnit ovat rajoittuneet terveyskeskuksen vuodeosastolle, jossa kohtaan erilaisissa vaiheissa olevia ihmisiä. En etukäteen ole tiennyt lainkaan, keitä menen tapamaan.

Koskettavia kokemuksia on ollut yhtä monta kuin on ollut kohtaamisia. Olen ollut kiitollinen, kun yhteys toiseen ihmiseen on syntynyt. Koen, että Pyhä Henki on noissa hetkissä läsnä.

Jokaista ihmistä tulee kunniottaa ja hyväksyä myös torjuttuksi tuleminen silloin, kun joku ei halua tavata ja pyytää poistumaan huoneestaan. Tärkeintä näiden käyntieni sisällössä on kohdattavan tunne siitä, että hänestä oikeasti välitetään ja olen ihmisenä tavattavissa. Toistaiseksi en ole poistunut terveyskeskuksen vuodeosastolta kertaakaan uupuneena, vaan kiitollisena, että olen voinut osoittaa lähimmäisille rakkautta.

Tukihenkilö Eila Jantunen:

Sain kutsun saattohoidossa olevan ”Paavon” tukihenkilöksi kesäkuun alussa. Paavoja hoidettiin oireiden mukaisesti. Paavo oli toivonut juttukaveria. Haasteiksi muodostui se, että Paavon puheesta oli vaikea saada selvää enkä minä ole aloitteellinen keskustelija. Minulle tuli tarve ”teh- dä joitain” korvaavaa pientä, konkreettista. Tekeminen oli kenties itselleni tärkeämpää kuin Paavolle.

Pohdin, miten usein on riittävä käydä, miten pitkään olen kerrallaan Paavon vierellä. Pitäisikö minun luopua omista suunnitelluista ”ohjelmistani” ja olla enemmän Paavon luona?

Noin kahden viikon jälkeen Paavon kunto alkoi nopeasti heiketä. Aloin käydä päivittäin. Viimeisellä kerralla käydessäni hän ei ollut enää tajuissaan, ja seuraavana aamuna hän oli kuollut. En ollut paikalla. Olin hyvilläni siitä, että sain tiedon Paavon kuolemasta hänen omaiseltaan heti aamulla. Tunsin olleeni mukana.

Voimaa sain siitä, että suunnittelin aikatauluani, rukoilin Paavon ja itseni puolesta ja siitä, että koin aina olevani tervetullut Paavoja hoitaneeseen yksikköön. Erityisen tärkeänä pidin sitä, että Paavon viimeisen olinpaikan hoitajat suhtautuivat minuun todella luontevasti, tasavertaisesti ja kannustaen. Heillekin saattohoidon vapaaehtoistoiminta oli uusi asia.

Etsivää ja löytävää vanhustyötä edistämässä

Elämä on arvokas matka, johon tulee niin mutkaisia kuin suoriakin pätkiä, hidasteita ja kiihdytyskohtia. Välillä matka on kiireen tuntuista ja välillä taas aika tuntuu pysähtyvän matkan varrella täysin. Yksin matkustaminen voi olla välillä mukavaa, mutta pidemmän päälle se turruttaa. Mukaan kaivataan matkakaveria, joka välillä kehottaisi pysähtymään kahville matkan turvallisuuden ja mielekkyyden takaamiseksi. Ventovieras naapuri, sukulaisherra tai kaupassa kohdattu asiakas voi kaivata henkilökohtaista kohtaamista arjessaan. Pienikin pysähdys voi merkitä paljon.

Kirkkopalvelujen ja Oulun Diakonissalaitoksen Säätiön IkäArvokas-hanke (2018–2021) on kehittämässä ja levittämässä etsivän ja löytävän vanhustyön toimintoja ja toimintamalleja STEA-rahoituksella. Hankkeen kumppaneina ovat Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto Valli ry, Suomen Kylät ry ja Kirkkohallitus sekä paikallisia yhteistyö-

tahoja eri puolilla Suomea. Hankkeen kautta halutaan erityisesti löytää niitä yli 65-vuotiaita ikäihmisiä, jotka aiemmin eivät ole osallistuneet järjestöjen, seurakunnan tai virallisten tahojen toimintaan. Etsivän ja löytävän vanhustyön keinoin edistetään ikäihmisen tietä hänen tarpeitaan vastaavien toimintojen pariin kohtaamalla ikäihminen omassa ympäristössään. Määränpäinä on osallisuutta kokeya ihminen ja hänen arvokas ikänsä.

Hankkeen taustalla on Yhteisvastuuvain toteutettu kehittämishanke Etelä- ja Pohjois-Savon sekä Varsinais-Suomen alueella vuosina 2014–2015. Mukana oli kuusi pilottiseurakuntaa ja yhdeksän kummiseurakuntaa. Kehitettyjä toimintamalleja levitetään nyt uusille paikkakunnille ja kehitetään edelleen.

Nykyistä hanketta toteutetaan käytännössä pääsääntöisesti perustyön osana paikallisin, olemassa olevin resurssein muutamilla paikkakunnilla Etelä-, Keski- ja Pohjois-Suomessa. Kehittäminen tapahtuu juuri siellä, missä tarve on havaittu eli paikallisissa toimintaympäristöissä. Erilaiset toimijat kuten eri organisaatioiden työntekijät, vapaaehtoiset ja ikäihmiset osallistuvat yhdessä tasaver-

taisina ja aktiivisina toimijoina sitoutuen samalla omalla toiminnallaan edistämään kehittämistä ja oman alueen konkreettista toimintaa.

Hoksauta minut -korttikampanja etsii ja löytää

Useammalla paikkakunnalla on jo toteutettu tai ollaan aloittamassa Hoksauta minut -korttikampanjaa. Hoksauta minut -kortilla ikäihminen voi ilmaista halunsa yhteydenottoon. Kortti on tarkoitettu niille yli 65-vuotiaille, jotka tuntevat itsensä yksinäiseksi, turvattomiksi tai joiden elämäntilanne on muuten haasteellinen.

Kortteja voidaan antaa ikäihmisille erilaisten arjen toimintaympäristöjen kautta. Esimerkiksi Oulussa, Hämeenlinnassa, Keravalla ja Riihimäellä kortteja on jaossa mm. useissa apteekeissa, kaupoissa, ikäihmisten kohtaamispaikoissa ja asukastuvilla, ikäihmisten neuvontapisteissä, takseissa, Kelalla, yhdistyksissä ja seurakunnissa. Kortin voi myös hakea itse edellä mainituista paikoista.

Ikäihminen voi täyttää ja lähettää maksutta Hoksauta minut -kortin itse, yksin tai läheisen kanssa. Kortin lähettäjään ollaan yhteydessä mahdollisimman pian, ja kunkin asioita käsitellään luottamuksellisesti yhdessä seuraavia askeleita miettien. Kortin vastaanottajatahot tekevät vahvaa yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa ja pystyvät tarvittaessa ohjaamaan oikeiden toimintojen tai palvelujen piiriin.

Löydetystä toimijaksi

IkäArvokas-hankkeen avulla pyritään yhdessä toimien löytämään vapaaehtoisia, jotka haluaisivat olla mukana ikäihmisten vertaistoiminnassa. Tarkoituksena on myös lisätä tietoisuutta vertaistoiminnasta, sen merkityksestä ja mahdollisuuksista.

Hanke tarjoaa vertaistoimintaan kouluttajakoulutusta ja paikkakunta-kohtaisesti räätälöityä olevan

Jaana Alasentie

Käy seuraamassa ja tykkäämässä Lempin ja Sulon seikkailuja IkäArvokas Facebookissa.

koulutuspaketin. Vertaisryhmänohjaajakoulutuksen avulla saadaan vertaisten omaa osaamista ja mielenkiintoa hyödynnettyä. Koulutetut voivat toimia erilaisten ryhmien ja kerhojen vetäjinä sekä olla mukana järjestämässä erilaista toimintaa, tapahtumia ja tempauksia. Esimerkkinä vapaaehtoisten vetämästä ryhmätoiminnasta ovat kortteli- ja kylätalo-kerhot. Vertaistoiminta antaa iloa ja ihmissuhteita, oman osaamisen hyödyntämistä, uuden oppimista ja yhteisöllisyyttä sekä työntekijän näkökulmasta vanhustyöhön kumppanin. Mikäli kaipaat tukea tai koulutuspakettia, ota yhteyttä hankkeen projektipäällikköön.

Löytävä vanhustyö verkostoituu – Verkostotapaamiset ja työpajat toimivat yhteisen työnä edistäjinä

Tehdäänkö alueellanne jo etsivää ja löytävää vanhustyötä? Millä keinoin ja ketkä toteuttavat? Onko tarvetta vahvistaa yhdessä tekemistä ja vanhustyön kehittämistä? Tule mukaan verkostoon.

Yhteistyön ja yhdessä tekemisen mahdollisuutta vahvistetaan hankkeen aikana etsivän ja löytävän van-

*”Kohtele minua hyvin,
sitten kun en enää muista nimeäni.
Sitten kun tämä päivä on
sekoittunut eiliseen.
Sitten kun aikuiset lapseni
ovat kasvaneet
muistoissani pieniksi jälleen,
sitten kun en enää ole tuottava yksilö,
kohdelkaa minua silloinkin ihmisenä.
Välittäkää minusta,
antakaa rakkautta,
koskettakaa hellästi.
Kello hidastaa,
eräänä päivänä se pysähtyy kokonaan,
mutta siihen on vielä aikaa.
Antakaa minulle arvokas vanhuus.”*

hustyön verkostotapaamisilla ja verkostotyöpajatyöskentelyllä. Työskentely verkostossa mahdollistaa voimavarojen yhdistämistä, tiedon ja osaamisen hyödyntämistä, hyvien käytäntöjen jakamista ja toimijoiden keskinäistä vertaistukea.

Seurakunnissa ollaan kiinnittä-mässä uudelleen huomiota vanhustyöhön ja on palkattu joko projektiin tai vakituisesti tähän työhön nimettyjä työntekijöitä. Vanhustyön tulisi olla peruseurakuntatyötä, jossa ovat mukana niin papit ja kanttorit kuin diakoniatyöntekijät ja muut työntekijät. Aiempaa enemmän suunnitellaan tai tehdään yhdessä seurakunnan eri työntekijäryhmien sekä vapaaehtoisten kesken. Yksinäisten ja elämän haasteiden keskellä elävien ikäihmisten löytäminen ja auttaminen on meidän kaikkien yhteinen tehtävä. Mitä sinun naapurillesi kuuluu?

Jaana Alasentie

projektipäällikkö
jaana.alasentie@kirkkopalvelut.fi

Piia Pengerkoski

projektityöntekijä (Oulun seutu ja Kainuu)
piia.pengerkoski@odl.fi

Terveisiä diakoniatyön kokouksesta Edinburghista

Juhannuksena, 19.–24.6.2019 kokoontui diakoniaväkeä lähes 200 henkilöä 16 maasta Skotlannin Edinburghiin. Siellä oli DIAKONIA maailmanliiton Eurooppa-Afrikka (DRAE) aluejärjestön yleiskokous ja 25-vuotisjuhla. Sekä Helsingin Tapani Vuorela että Lahden Kari Vappula olivat aikanaan diakonialaitostensa edustajina Skotlannin Stirlingissä järjestön perustavassa kokouksessa.

Juhlakokouksen teema oli nyt ”Sellaisena aikana kuin tämä...”. Tarkoituksena oli ymmärtää, minkälaista diakoniaa me tänä aikana tarvitsemme. Sitä Saksan diakonialaitosten liiton toimitusjohtaja **Christa Schrauf** pohti puheenvuorossaan. Lisäksi kuulumme skotlantilaisten diakonien näkemyksiä sekä diakonissojen puheenvuoroja Afrikasta. Ihmisten avun tarve ylittää maiden rajat. Ihmisten hätä haastaa kirkkoja, diakonian ammattilaisia ja seurakuntalaisia lähimmäisiksi ja rinnalla kulkijoiksi, toivon tuojiksi. Olemme usein niin kiinni ihmisten arjessa, että unohdamme tarjota juhlahetkiä heille, joita autamme. Pientäkin ihmisen onnistumista ja myönteistä askelta kannattaa juhlaa diakonian arjessa. Siitä muistutti myös DRAE:n juhlakokous.

Kuvassa on Norjasta, Tanskasta, Ruotsista ja Suomesta DRAE:n kokoukseen osallistuneita henkilöitä. Terttu Pohjolainen toinen vasemmalta.

Ympäristötietoisuutta ja Raamatun naisia

Kokouksen teema vei myös pohtimaan ympäristökysymyksiä ja kysymään, mitä yksittäisinä ihmisinä, kirkkoina ja kansakuntina voimme tehdä ilmastokysymysten vuoksi. Se on kaikkien yhteinen asia. Jokainen voi tehdä jotain myönteistä ja vaikuttaa, kun kertoo siitä. Näinkin voimme vaikuttaa omassa ympäristössämme ja sen päättäjiin. Lahden kaupungin valinta vuoden 2021 Euroopan ympäristökaupungiksi osui juuri samaan ajankohtaan, kun käsitelimme Edinburghissa ympäristöasioita. Oli hyvä olla suomalainen ja lahtelainen tuossa keskustelussa.

Kokouksessa oli rikas hengellinen ohjelma, aamu- ja iltahartaudet, jumalanpalvelukset, lauluhetket ja raamattutunnit. Pastori **John Bell** avasi Esterin kirjaa päivittäisillä raamattutunneilla. Hyvin miehisen kulttuurin keskellä Jumala kutsui Esterin kansansa pelastajaksi. Esterin saattoi olla vaikea huomata sitä, mutta hänelle sanottiin: ”Kuka tietää, etkö sinä juuri tällaista aikaa varten ole pääsyt kuninkaalliseen arvoon?” (Ester 4:14). Bell nosti Raamatusta esiin joukon myös muita naisia, joita Jumala käytti tärkeissä tehtävissä, mutta joista kristinuskon piirissä puhumme vähän.

Mukaan toimintaan

Virallisessa yleiskokouksessa muokattiin DRAE:n perussääntöä. DRAE:n jäseniksi voivat hakeutua kristilliset kirkot, diakonialaitokset, diakoniayhteisöt ja -yhdistykset. Ensisijaisesti DRAE haluaa toiminnallaan tukea eri tavoin diakoniatyössä mukana olevia henkilöitä. (<http://drae.diakonia-world.org/en/main/contact.shtml>). DRAE:n yleiskokous on joka 4. vuosi. Tarkoituksena on saada aikaan jäsenyhteisöjen kesken keskinäistä tukea ja näkemysten vaihtoa, diakonissojen ja diakonien kumppanuuksia ja verkostoja. Kokouksiin ovat tervetulleita kaikki diakoniatyön omakseen tuntevat ihmiset joko jäsenyhteisöjen edustajina tai tavallisina vieraina. Seuraava DIAKONIA maailmaliiton yleiskokous pidetään Australian Darwinissa 30.6. –7.7.2021. (<http://www.diakonia-world.org>).

Terttu Pohjolainen

TM, TtM, diakonissa, opettaja, HHH

President of Kaiserswerther General Conference

Terveyspalveluohjaaja Ulla-Maija Kopra ja Työttömien Keskusjärjestön puheenjohtaja Irma Hirsjärvi (vas.) tapaamassa työttömiä Sieppijärvellä.

Terveydeksi-hanke kuuntelee työttömiä ja ohjaa palveluihin

Kunnan tehtävänä on lain mukaan järjestää työttömille maksuton terveystarkastus. Työttömien Keskusjärjestön ja Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:n yhteisen Terveydeksi-hankkeen (2016–2019) havainnot kertovat, että oikeus tarkastukseen tunnetaan huonosti sekä kunnissa että työttömien parissa. Valtakunnallinen hanke on kohdannut satoja työttömiä ohjaten heitä sosiaali- ja terveystarkastuksiin.

Käytännössä sosiaali- ja terveystarkastuspalveluohjaajat ovat jalkautuneet eri puolille maata työttömien paikallisyhdistyksiin, EHYTin Elokoloihin

sekä muihin matalan kynnyksen toimipaikkoihin, joissa he kertovat sosiaali- ja terveystarkastuksista, asiakasmaksulaista sekä antavat henkilökohtaista palveluohjausta työttömille. Työssä käytetään avuksi Työterveyslaitoksen Kykyviisari-mittaria. Myös verenpaine mitataan halukkaita.

Hankekäynnit ajoitetaan usein EU-ruokajakelun yhteyteen. Yhteensä hankkeessa on tehty eri puolille Suomea noin 170 käyntiä ja ohjattu satoja asiakkaita. Hankkeessa on tavattu ammattilaisia ja asiakkaita myös diakoniatyössä.

Useimmilla hankekäynneillä suurin osa kuulijoista ei ole kuullut työttömien terveystarkastuksista ja vain muutama on käynyt tarkastuk-

sessä. Myös kunnissa, joiden velvollisuus on järjestää tarkastukset, asia tunnetaan huonosti. Laki terveystarkastusten järjestämisestä astui voimaan jo vuonna 2011. Kuntien verkkosivuilla tieto on vaikeasti löydettävissä tai sitä ei ole lainkaan, ja terveystarkastusten ajanvaraus on usein tietämätön terveystarkastuksesta.

Työttömillä monia ongelmia

Erityisesti pitkäaikaistyöttömillä on usein monia ongelmia. Pääasiassa ne liittyvät terveyteen ja toimeentuloon ja sitä kautta elämän hallintaan. Köyhyys kapeuttaa elämää ja valinnanvapautta huomattavasti.

Lannistuneisuus ja kokemus toisen luokan kansalaisuudesta ovat myös yleisiä. Sähköisten palvelujen käyttö on vaikeaa eikä nettiä tai älypuhelimia useinkaan omisteta. Lisäksi koetaan, että asenteet työttömiä kohtaan ovat koventumassa.

Työttömien kertomuksissa korostuu niukkuus elämässä, huoli selviytymisestä, pitkittyneet ja toisiinsa kietoutuneet terveydelliset ja taloudelliset vaikeudet. Monilla on työ- ja toimintakykyyn liittyviä ongelmia, mm. tuki- ja liikuntaelinvaivoja, psyykkisiä ongelmia, päihteiden käyttöä tai diagnosoimattomia sairauksia, jotka haittaavat työn hakua. Sosiaali- ja terveyspalveluita, joihin he olisivat oikeutettuja, ei tunneta eikä niihin osata hakeutua. Terveyskeskusmaksut ovat yksi kynns hakeutua vastaanotolle ja hoitoon.

Tukea haetaan ruokavaruudesta ja diakoniatyöstä

Työttömien Keskusjärjestön noin 80 jäsenyhdistyksestä yli 60 jakaa säännöllisesti kauppojen lahjoitusruokaa tai EU-ruokaa. Työttömät pitävät ruoka-apua tärkeänä. Yhdistykset ylläpitävät myös ruokaloita, joissa voi syödä aterian edulliseen hintaan. Useissa ruokaloissa on yli sata kävijää päivittäin.

Terveydeksi-hankkeen palveluohjaajat ovat haastatelleet työttömiä ruokajakelujen yhteydessä. Asiakkaat kertovat hakevansa apua kunnan sosiaalityöstä, ruokajakelusta sekä kirkon diakoniatyöstä.

Terveydeksi-hankkeessa keinot asiakkaiden auttamisessa ovat paljolti samoja kuin diakoniatyössä: kunnioittava kohtaaminen, kiireetön kuuntelu sekä neuvonta ja ratkaisujen pohtiminen yhdessä. Asiakas tavataan useimmiten vain kerran, mutta usein jo kertakohtaamisen ja oikeaan palveluun ohjaamisen jälkeen on monen olo helpottunut ja huoli hälventynyt edes het-

keksi: ”Sain hyviä vinkkejä ja neuvvoja. Myötätuntoa millaista on työttömän arki”, asiakkaat kertovat palautteessaan.

Yhteistä työskarkaa diakoniatyön kanssa

Terveydeksi-hanke on vierailut diakoniatyössä muun muassa Vaasan seudulla. Lisäksi **Tiina Saarela** Kirkkohallituksesta on hankkeen ohjausryhmän jäsen.

Terveydeksi-hankkeella on paljon yhteistä diakoniatyön kanssa mm. kanssapalveluohjauksessa, työn sisälöissä sekä asiakkaiden palveluihin ohjaamisessa. Yhteistyötä voisi olla enemmänkin etenkin niillä paikkakunnilla, joissa ei ole työttömien yhdistystä. Terveydeksi-hanke kiertää Suomessa yhdistysten tai kohtaamispaikkojen kutsusta.

Verkostotyötä työttömien palveluiden edistämiseksi on kehitetty myös siten, että eri paikkakunnilla on järjestetty tapaamisia, joissa on ollut mukana mm. kunnan sosiaali- ja terveystoimen, Kelan, TE-toimiston ja TYP-palvelujen edustajia. Myös seurakuntien diakoniatöiden osallistuminen on tervetullutta.

Koulutusta yhdistystoimijoille

Tiedottamisen ja palveluohjauksen lisäksi hankkeessa koulutetaan yhdistysten toimijoita tukemaan ja opastamaan kävijöitään. Sen tueksi on keväällä ilmestynyt käsikirja Ota huoli puheeksi ja opasta palveluihin. Käsikirjassa on vinkkejä puheeksiottoon sekä perustietoja yleisimmistä terveyteen, hyvinvointiin ja toimeentuloon liittyvistä asioista yhteystietoi-

neen. Käsikirja on koottu yhdistyskentän toiveiden ja tarpeiden pohjalta, ja se on vapaasti ladattavissa hankkeen verkkosivuilta <https://tyottomat.fi/hankkeet/terveydeksi-hankkeen-materiaalipankki/>.

Terveydeksi-hankkeen palveluohjaajat ovat vierailleet mm. kuntoutuksen työtoiminnan työpajoissa. Kuvassa oikealla sosiaalipalveluohjaaja Veera Luoto.

Hanke on nyky muodossaan päätymässä loppuvuonna 2019, mutta työtä tullaan todennäköisesti jatkamaan. Jalkautuvan, henkilökohtaisen palveluohjauksen tarve on vain kasvamassa.

Leena Valkonen

Kolmivuotista (2016–2019) hanketta rahoittavat Euroopan sosiaalirahasto sekä STEA. Hanketta toteutetaan yhdessä Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:n kanssa.

Lisätietoja hankkeesta: Työttömien Keskusjärjestön verkkosivut: www.tyottomat.fi>Hankkeet>Terveydeksi-hanke (<https://tyottomat.fi/hankkeet/terveydeksi-hanke/>)

Vasemmalla Piia Sippu, keskellä Laura Koivisto ja oikealla reunassa Katriina Autero.

Päihdekuntoutujanaisten sosiaalisen ja hengellisen tuen tarve

Viime vuosikymmeninä naisten päihteiden käyttö ja sen myötä tarve päihdepalveluille on lähtenyt merkittävään kasvuun. Osittain naisten päihteiden käytön lisääntymisessä on kyse käyttötapojen lähenemisestä miesten käytön kanssa. Miesten ja naisten päihteiden käyttö ei kuitenkaan ole täysin samanlaista, vaan naiseus tuo siihen omat ominaispiirteensä. Millaista tukea päihdeongelman kanssa kamppailevat naiset sitten erityisesti kaipaavat?

Opinnäytetyössämme selvitimme, miten päihdeongelman kanssa kamppailevat naiset voitaisiin ta-

voittaa paremmin mukaan miesvaltaiseen päiväkeskustoimintaan ja miten toiminnassa voitaisiin lisätä naisten osallisuutta sekä huomioida heidän erityistarpeitaan. Pohdimme myös hengellisyyden merkitystä ja seurakunnan roolia kuntoutumisen ja päihteettömän elämän tukena. Opinnäytetyön aineisto kerättiin kohderyhmään kuuluvien naisten ja päiväkeskuksen työntekijöiden haastatteluilla.

Päihteettömän sosiaalisen tuen tarve

Mietittäessä, miten naiset voidaan ta-voittaa paremmin kuntouttavan toiminnan pariin, on tarpeen tarkastella osallistumiseen liittyviä haasteita.

Monet naiset häpeävät päihteiden käyttöönsä, ja ympäristön asenteet ovatkin edelleen erityisen kovat päihdeongelmaista naista kohtaan. Päihteiden käyttäjille suunnatuilla päiväkeskuksilla saattaa olla leima ”juoppojen paikkana”, joten kynnyks astua sisään on suuri. Naisten päihteiden käyttö voi olla myös vähemmän ulospäin näkyvää, jolloin myös päihdepalveluiden käyttäjäksi leimaantumista pelätään. Erilaisia matalankynnyksen osallistumisen mahdollisuuksia kaivattaisiin lisää.

Päivittäinen päihteetön sosiaalinen tuki näyttää olevan ratkaisevan tärkeää päihteettömänä pysymisessä. Päiväkeskustoiminnalla on onnistuessaan erinomainen mahdollisuus olla rytmittämässä kuntoutujien ar-

kea ja tarjoamassa vertaistukea. On jotain, mitä tehdä, jotta minne mennä ja yhteisö, mihin kiinnittyä. Osallisuuden kokeminen lisää ihmisen toimijuutta ja vastuunottoa omasta elämästään.

Päihdekuntoutujanaiset kaipaavat erityisesti naisille tarkoitettua vertaistoimintaa ja arkista yhdessä tekemistä. Naiserityinen toiminta koetaan helpommin lähestyttävänä. Päihdeongelmallisille naisille saattaa olla kertynyt päihdekeskeisessä elinympäristössään huonoja kokemuksia miehiin liittyen ja ylipäättään mielenkiinnon kohteetkin ovat monesti erilaisia. Pienemmässä naisporukassa keskusteluun pääsee osallistumaan paremmin ja tunnelma on intiimimpi.

Hengellisyys päihdetyössä

Päihdekuntoutujanaiset kertovat kaipaavansa yhteyttä seurakuntaan. Seurakunta onkin tervetullut yhteistyökumppani päiväkeskustoimintaan. Vaikeassa elämäntilanteessa hengelliset asiat nousevat monesti pintaan. Oman päihdeongelman tunnistaminen ja sen kanssa kamppaileminen synnyttävät jo itsessään arvojen tarkastelua ja oman elämän läpikäyntiä. Moni kaipaa tukea ja turvaa tässä elämänvaiheessa.

Haastateltavamme kertovat seurakunnan järjestämien hartaushetkien olevan odotettuja. Virsiä ja hengellisiä lauluja laulettaisiin mielellään enemmänkin. Seurakunnan työntekijän vierailua pidetään tärkeänä, ja hänen kohtamiseen toivotaan hartaushetken jälkeen jäävän aikaa. Ajan antaminen päihdekuntoutujille ja mahdollisuus keskusteluun koetaan tärkeiksi. Kiireetön kohtaaminen voi onnistua, jos seurakunnan vierailija on varannut riittävästi aikaa vierailulle ja on valmis olemaan läsnä paikalla olevia ihmisiä varten.

Toiminnassa saattaa olla mukana myös niitä, joita hengellisyys ei kiinnosta. Naiset ehdottavatkin erillisen hengellisen ryhmän perustamista, jotta halukkailla olisi mahdollisuus viipyä hengellisten asioiden äärellä pidempään.

Kohtaaminen seurakunnassa

Seurakunnan toimintaan osallistuessaan päihdekuntoutajat ovat kokeneet välillä ennakkoluuloja muiden seurakuntalaisten taholta, mikä haastaa osallistumisen. Miten lisätä ihmisten ymmärrystä päihdeistä kuntoutumisesta ja riippuvuussairauksista niin, että kaikki voisivat olla aidosti tervetulleita? Kirkon päihdestrategian mukaan seurakunnan tulisi olla salliva ja armollinen yhteisö, joka kutsuu mukaan kaikki alueen ihmiset. Tässä seurakunnan työntekijät ovat avainasemassa esimerkillään, jotta seurakuntiin saataisiin luotua kaikille, myös rikkinäisille ja elä-

Marjut Hentunen

mässään kovia kokeneille, avoin kutsuva ilmapiiri.

Seurakunnilla on ainutlaatuisen sanomansa vuoksi merkittävä mahdollisuus olla tuomassa toivoa päihdeitä käyttävän ihmisen elämään. Seurakuntien toiminnalla, yhteisöllisellä ilmapiirillä ja työntekijöiden ammattitaidolla voidaan tukea päihdeongelman kanssa kamppailevan hyvää elämää ja tarjota niin henkistä, hengellistä kuin sosiaalistakin tukea päihdekuntoutujille.

Opinnäytetyö: Autero, Katariina; Koivisto, Laura; Sippu, Piia (2019) Naisten osallisuus Päiväkeskus Veikkolan päihdetyössä. <https://www.theseus.fi/>

Katariina Autero, Laura Koivisto, Piia Sippu & Päivi Thitz

Yhdyshenkilöitä ensimmäisessä tapaamisessa Pudasjärven seurakuntakodilla 22.1.2019.

Osallisuuden edistäminen Pudasjärven seurakunnassa

Pudasjärven seurakunta on mukana kansainvälisessä Erasmus + rahoitteisessa SARAH (Social learning - Activities in - Rural - Areas for - Hidden people) -projektissa, jossa tavoitteena on keskinäisen osaamisen jakaminen ja uudenlaisten toimintatapojen sekä menetelmien kehittäminen seurakunta- ja laitosdiakoniaan.

Pudasjärvellä projekti painottuu syrjäytymisen ehkäisemiseen, seurakuntalaisia osallistavan kulttuurin vahvistamiseen ja sivukylillä toteu-

tettavaan auttamistoimintaan. Projektin aikana on kehitetty vapaaehtoistyötä ja keinoja niiden syrjäytymisvaarassa olevien tavoittamiseksi, jotka asuvat kaukana palveluista. Päämääränä on myös se, että avuntarvitsijat saisivat oikeanlaista apua oikeaan aikaan. Pudasjärvellä on reilu kahdeksantuhatta asukasta, ja pinta-alaltaan Pudasjärvi on laaja maalaiskaupunki, jossa on useita harvaan asuttuja sivukyliä. Välimatkat kyliltä keskustaan palvelujen piiriin ovat pitkät. Sarah-projekti käynnistyi syksyllä 2018, ja se päättyi lokakuussa 2019. Projektissa kehitettyä toimintaa jatketaan projektin päättymisen jälkeen.

Mitä sivukylillä kaivataan?

Sarah-projektista on informoitu aktiivisesti paikallislehdissä, erilaisten esitteiden avulla sekä seurakunnan tilaisuuksissa. Tiedottamisen ja yhteydenottojen avulla on rekrytoitu henkilöitä mukaan projektin vapaaehtoistoimintaan. Tällä hetkellä yhteensä 23 ihmistä on lupautunut diakonian yhdyshenkilöiksi yhdeksällätoista eri sivukylällä. Yhteisessä kokoontumisessa on kartoitettu eri kylien tilanteita ja sivukyläasukaiden avun tarpeita sekä luotu suunnitelmaa avun tarpeisiin vastaamisesta.

Saadun palautteen perusteella ihmisten tarpeissa korostuvat yksinäisyys, sairastuminen ja erilaiset elämän kriisit. Yksilöllisen auttamisen lisäksi tarvetta on myös erilaiselle yhteisölliselle toiminnalle. Sivukylille kaivataan muun muassa yhteislaulutilaisuuksia ja kohtaamisia työntekijöiden kanssa. Eri sivukylille on järjestetty jo kylä- ja nuotioiltoja.

Ideoita koulutuksesta

Vapaaehtoisille on järjestetty projektin puitteissa koulutusta. Kouluttajana toimi vapaaehtoistoiminnan asiantuntija **Irene Nummela** kirkkohallituksesta. Koulutuksen keskeisiä teemoja olivat mm. vapaaehtoistoiminnan periaatteet, vapaaehtoisen oikeudet ja velvollisuudet, eri elämäntilanteissa olevien ihmisten kohtaaminen sekä sosiaaliset taidot ja vuorovaikutus.

Vapaaehtoiset saivat koulutuksessa valmiuksia myös kriisissä olevan ihmisen sekä muistisairautta potevan lähimmäisen kohtaamiseen. Sairastunutta kohdattaessa on tärkeää muistaa, että sairaus on vain pieni osa ihmistä, ei koko ihminen. Osallistujat kokivat koulutuksen hyödylliseksi, sillä he saivat uutta tietoa ja lisää valmiuksia haasteellisempiin kohtaamistilanteisiin.

Vapaaehtoisten lisäksi myös seurakunnan työntekijöille pidettiin oma koulutuskokonaisuus. Työntekijät tarvitsevat koulutusta pystyäkseen tukemaan vapaaehtoisia mahdollisimman hyvin. Koulutus antoi runsaasti ideoita, joiden pohjalta vapaaehtoistoimintaa voidaan jatkossa kehittää. Yhtenä esimerkkinä tuli mieleemme, että meidän työssä olevien ihmisten tulee entistä enemmän rohkaista ja kehottaa ihmisiä käymään kylässä toistensa luona erityisesti sivukylillä.

Ennaltaehkäistään yksinäisyyttä

Projektin jatkosuunnitelmat liittyvät ennaltaehkäisevän työn kehittämiseen.

Hankkeessa mukana olevat naiset Suomesta vasemmalta: Lea Rättyä, Irene Nummela, Helena Koivukangas ja Jaana Alasentie.

seen. Tärkeäksi nähdään erityisesti sivukylillä asuvien ihmisten yksinäisyyden lievittäminen. Pudasjärven seurakunnassa toimii jo lähimmäispalvelutoiminta, joka keskittyy etupäässä keskustan alueelle. Tätä toimintaa meidän pitää laajentaa myös sivukylille. Lisäksi tärkeää on seurakunnan ja kylien välillä olevan yhteydenpidon vahvistaminen sekä tiedonkulun sujuvuuden lisääminen.

Työntekijöiden tehtävänä on rohkaista sivukyläliikkeen yhdyshenkilöitä ottamaan yhteyttä silloin, mikäli he huomaavat erilaisia avun tarpeita omilla kylillään. Kun tieto avun tarpeista saadaan hyvissä ajoin, vaikeudet eivät pääse kasaantumaan suuremmiksi ja asioihin voidaan puuttua riittävän varhaisessa vaiheessa. Vapaaehtoisille me tarjoamme ”työnohjausta”, koulutusta ja virkistytymistä.

Tämä projekti tukee Pudasjärven seurakunnan strategiaa, jonka tavoitteena on seurakuntalaisten osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen. Suomesta projektitiimiin kuuluvat Helenan ja Irenen lisäksi aluekoordinaattori **Lea Rättyä**, hiipakuntas sihteeri **Ulla-Maija Harju** sekä projektipäällikkö **Jaana Alasentie**.

Helena Koivukangas

diakoni, Pudasjärven seurakunta

Irene Nummela

asiantuntija, Kirkkohallitus

Lea Rättyä

aluekoordinaattori,
Diakonia-ammattikorkeakoulu

Hukaton Vantaa

Jotta kukaan tai mikään ei menisi hukkaan

Jani Laukkanen

Vantaan Yhteisen pöydän hankkeessa ovat nousseet esille kumppanuuden ja verkostoitumisen osaamistarpeet.

Yhteisen pöydän hävikkiterminaalilla oli historian kahdeksas avointen ovien päivä. Paikalle saapui mm. kaupungin yhteistyöntekijöitä, diakoneita ja vantaalaisia yhdistyksiä. Yhteiseen kahvipöytään tultiin jo tottuneesti, ja puheensorina jatkui vilkkaana koko tapaamisen ajan. Tänään, noin neljä vuotta terminaalin avaamisesta, on tavallista, että toimijat tuovat tapaamiseen avoimesti huoliaan, palautetta ja kysymyksiä. On hienoa seurata yhteisiä pohdintoja ja kuulla ideointia.

Hyvästellessämme osallistujia kuulumme, että jälleen oli uusia kurssilaisia innostunut tai innostettu Cable-valmennuksesta. Muutama kävijä kertoi saaneensa vastauksia kysymyksiinsä, ja uusi työntekijä kertoi saaneensa laajan tietopaketin Vantaan ruoka-avusta muutamassa tunnissa.

Uusia innovaatioita vanhoista hyvistä yhteistyön opeista

Kaikissa seurakunnissa Vantaalla on jouduttu vastaamaan köyhyyteen ja osattomuuteen jo vuosikymmeniä. Yhteisöllisyys on ollut osa seurakuntien tehokasta ja näkyvää toimintakulttuuria. Yhteisen pöydän avulla kaikki seura-

kunnat ovat kuitenkin entistä tehokkaammin kehittäneet yhteisiä alustoja ja panostaneet entistä tehokkaammin yhteisöllisyyteen.

Ruoka-avun kentällä yhdessä syömissen paikkoja ovat kehittäneet myös muut toimijat; kaupunki, muut kirkot sekä monet yhdistykset. Hyviä ideoita, kokeiluja ja uudenlaista yhteisö- ja yhteistyötä syntyy kaiken aikaa. Erityisesti auttamistyön ammatillisille on Yhteisen pöydän yhteistyön ansiosta entistä helpompaa luoda laadukkaita kohtaamisen paikkoja. Saamme tästä työstä hyvää palautetta kaiken aikaa. Yhteisöllisyys koetaan tärkeäksi.

Yhteisen pöydän verkosto haastaa auttamistyön

Auttamisen, sosiaalityön tai diakonian vaarana on riippuvuussuhteen synnyttäminen auttajan ja autettavan välillä. Tämä näkyy konkreettisesti siinä, että auttaminen on monissa tilanteissa siirtynyt vain vartioituihin sisätiloihin ajanvarauksella toteutetuksi neuvonnaksi tai ohjaukseksi. Auttajan ja autettavan roolit vahvistuvat, ja näin edistävät riippuvuussuhteen syntymistä. Tämä on huomattu Vantaan seurakunnissakin, joissa on pyritty ammatillisen yksilötyön rinnalle kehittämään toimintaa, jossa ihminen voi löytää ruoka-avun kentällä paikan yhteisössä toimijana tai osallistujana - ei vain autettavana.

Yhteisen pöydän keskiöön on alusta asti tietoisesti valittu yhteistyö, jolla tuetaan ruoka-avun yhteiskehittämistä. Työtyylin tuloksena syntynyt ruoka-avun verkoston yhteiskehittäminen on ollut yksi menestyksen osatekijä, ja siitä ollaan kiinnostuneita laajasti Suomessa ja jopa ulkomaila. Yhteistyön menetelmiä ja toimintatapoja ovat mm. Cable-yhteisövalmennukset, erilaiset tapahtumat, auditointikeskustelut ja työpajat. Tästä kaikesta tällä hetkellä hyötyvät erilaisten seurakuntien, kaupungin toimipisteiden ja yhdistysten kautta vii-

koittain tuhannet toisiaan auttavat vantaalaiset.

Toiminnan alussa saimme kuulla epäilyjä siitä, että tuleamme puuttumaan ja määräämään ruoka-apua jakavaa verkostoa. Tänään toimijat pääsääntöisesti kiittävät ovelle tuotua laadukasta hävikkiä ja tukeamme heidän oman ruoka-aputoimintansa kehittämisessä. Paikalliset, jokaisen toimijan omat ratkaisut siitä, miten ruoka-apua jaetaan tai yhteisöllisyyttä luodaan, ovat osa Yhteisen pöydän toimivaa konseptia.

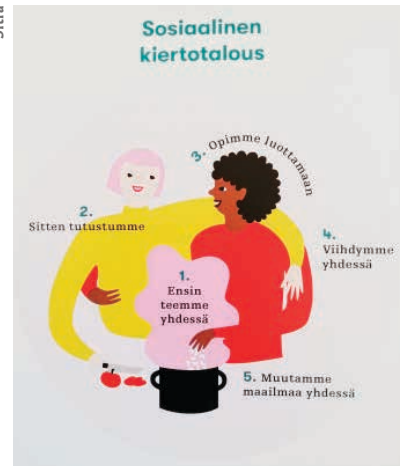
Olemme tällä työtyylillä tavoitaneet myös ruoka-avun hävikin saajia ja oppineet heiltä siitä, millainen toiminta on kunnioittavaa, palvelee parhaiten ja mihin voi mahdollisesti jopa liittyä mukaan tekemään hyvää. Tätä saman suuntaista palautetta kuulemme myös yritysyrityskumppaneiltamme eli ruokahävikin lahjoittajilta. He arvostavat toimintaa, jossa ruoka-avun saajan osallisuutta ja kykyä ottaa vastuu omasta elämästään pyritään parantamaan.

Arviointia ja mietteitä 2019

Sitran projektin ansiosta pystyimme hankkimaan ulkopuolisen arvioitsijan tekemän vaikuttavuusarvioinnin, jonka tulosten mukaan työtyylimme on koettu ruoka-avun toimijoita tukevana mallina vantaalaisessa verkostossamme. Verkosto kertoo hyötyneensä myös vertaiskumppanuudesta, joka mahdollistaa vertaistuen ja entistä laajemmat kontaktit muihin toimijoihin. Haastatelluista ruoka-avun vastaanottajista 23/27 piti yhteisöllisyyttä tärkeänä. Yhteisiä tapahtumiamme myös kiiteltiin verkostoa vahvistavana toimintana. Yhteisissä juhlissa koko verkosto kohtaa toisensa tasavertaisena.

Yhteisen pöydän hävikkiterminaalille on myös vuosien myötä syntynyt kannustava välityömarkkinamalli. Tavoitteenamme on ollut luoda terminaalille ilmapiiri, jossa itse kukin,

Sitra

yksilönä yhdessä, voi löytää uusia voimavaroja ja mielekkyyttä omaan elämäntilanteeseensa. Tästä toimintakulttuurista olemmekin saaneet kuulla kiittäviä puheenvuoroja meillä työssä olleilta tukityöllistetyiltä, harjoittelijoilta ja vapaaehtoisilta. Luulenpa, ettemme itsekään alussa ymmärtäneet kumppanuuden ja jakamisen todellista arvoa ja voimaa kaikilla tasoilla, tässä ohjauksen ja opastamisen perinteitä kunnioittavassa Suomessa.

Jani Laukkanen

Eeva Lehtineva
yhteisödiakoni
Yhteinen pöytä
Vantaan seurakunnat

Tehtävämme on näyttää myötätunnon suuntaa

Lahden Diakonialaitoksen missiona on työskennellä hyvän elämän puolesta, kristilliseltä arvopohjalta.

”Hyvä elämä on erilaista eri aikoina ja eri ihmisille. Meillä ei ole oikeutta määritellä sitä kenenkään puolesta”, pohtii Lahden Diakonialaitoksen DILA:n toimitusjohtaja **Tiina Mäkelä**.

Mäkelä jatkaa, että DILA:n toimintaan jokainen on tervetullut mukaan omana itsenään ja omin ajatuksin.

Hän kuvaa, että laitoksen missiona on tehdä hyviä tekoja kristillisen lähimmäisenrakkauden pohjalta: tarpeet ovat olleet yhteiskunnan muuttuessa erilaisia ja niihin on lähdetty vastaamaan, usein pioneerityönä.

Tänä päivänä Lahden Diakonialaitos tarjoaa mm. ikäihmisille asumisen ja kotihoidon palveluita. Laitoksella on oma päiväkotiki ja koulutustoimintaa Suomen Diakoniaopistossa. Diakoniapalvelut tarjoavat tukea mm. lapsiperheille, nuorille, kotona asuville ikäntyneille ja maahanmuuttajille.

Tiina Mäkelälle erityisesti ikäihmisten asiat ovat läheisiä. Hän on perehtynyt heidän tilanteeseensa erilaisissa sosiaali- ja terveysalan johto- ja kehittämistehtävissä. Vuonna 2014 Mäkelä väitteli tohtoriksi sosiaalipolitiikasta Helsingin yliopistossa. Myös väitöskirja liittyi ikäntyneisiin, heidän arkeensa ja palvelutarpeisiin. Lahden Diakonialaitoksen toimitusjohtajana Mäkelä on työskennellyt vuodesta 2012.

Keskustelua vanhusten hoidosta on hallinnut talous

Mäkelä kertoo, että ikääntyvien palveluiden tarpeen lisääntyminen näkyy myös Lahden Diakonialaitoksen työssä.

”Työn tekeminen kristilliseltä arvopohjalta, läpinäkyvästi yhteistyössä omaisten ja asiakkaiden kanssa on kantanut Lahden Diakonialaitosta, joka on joutunut etsimään omaa paikkaansa kilpailun kiristyessä ja markkinoiden muuttuessa yksityisten toimijoiden kentällä.”

Viime keväänä julkisuuteen tuli useita tapauksia ikäntyneiden huonosta kohtelusta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Mäkelä on pohtinut paljon, mistä nämä

ilmentymät kertovat. Hän analysoi, että näissä tapauksissa ei ole ollut niinkään kyse rahan puutteesta tai hoitajamitoituksesta, vaan ennemminkin myötätunnon vajeesta. Ei myöskään siitä, onko palvelun tuottaja yksityinen toimija vai julkinen sektori: molemmat voivat tuottaa palvelut hyvin tai niissä voi olla puutteita. Mäkelää huolestuttaa se, että keskustelua vanhusten hoidosta on hallinnut talous, muut asiat ovat jääneet sille alisteisiksi.

”Myötätunnon näkökulmasta heikoimpien arki alkaa näyttää armottomalta. Tehtävämme on puhua näiden ihmisten puolesta ja osoittaa myötätunnon suuntaa, ettei se olisi katoava asia yhteiskunnassa.”

Mäkelä sanoo, ettei hän ole enää aikoihin puhunut hiljaisista signaaleista, sillä ilmiöt ovat kyllä olleet nähtävissä.

”Olemme puhuneet esimerkiksi vuosia siitä, etteivät vanhukset pääse ulos. Myös omaiset ovat tuoneet esiin epäkohtia pitkään.”

Tiina Mäkelä.

Tärkeää luoda paikkoja, joissa toimia

Lahden Diakonialaitoksen historia ulottuu 150 vuoden taakse Viipuriin, jossa perustettiin suurten nälkävuosien jälkeen Viipurin Diakonissalaitos. Aluksi laitos alkoi hoitaa orvoksi jääneitä lapsia ja sairaita. Lahteen laitos siirtyi vuonna 1940 sodan vuoksi. Julkinen sektori alkoi hoitaa sairaanhoidollisia tehtäviä 1970-luvulla, jolloin diakonialaitos lähti etsimään uusia työalueita.

Mäkelä kuvaa, että alkuperäisen missionsa mukaisesti Lahden Diakonialaitos pyrkii yhä suuntaamaan sinne, missä on eniten tuen tarvetta ja tarjoamaan apua tilanteisiin, joihin muut palvelut eivät välttämättä vastaa.

Esimerkiksi kotonaan asuva ikääntynyt voi saada Lahden Diakonialaitokselta kotikummin, vapaaehtoisen ystävän, jonka kanssa voi vaikkapa jutella ja ulkoilla. Lahdessa on myös paljon nuorisotyöttömyyttä. Tänä syksynä käynnistettiin nuorille uusi toimintamuoto, ns. soite-työpajatoiminta, jonka ideana on tukea nuoria löytämään paikkansa opiskelu- ja työelämässä.

Mäkelä pohtii, ettei diakoniassa tulisi sortua ajatteluun, jossa on vain auttajia ja autettavia. Tärkeää on luoda kaikille paikkoja, joissa toimia. Esimerkiksi tuetun vapaaehtoistoiminnan hankkeessa osallistujilla voi olla vaativia elämäntilanteita, mutta vapaaehtoisina he auttavat muita.

”On upeaa nähdä, miten toiminnassa mukana olevat löytävät paikkansa ja puhkeavat kukkaan. Kokemus siitä, että olin jollekin tärkeä, voi olla todella merkittävä.”

Diakoniassa käydään paljon keskustelua myös etsivästä työstä. Tiina Mäkelä nostaa yhdeksi esimerkiksi laitoksen ensimmäisen johtajan, **Amalie Fröhlichin**, joka ratkaisi asian hyvin pelkistetyllä tavalla. Hän kulki jalan Viipurin esikaupunkialueella, jossa ei ollut aluksi edes katuväläistusta. Fröhlich etsi apua tarvitsevia köyhistä kodeista ja hoiti heitä omin käsin. Viikon varrella hän keräsi avustustarvikkeita kaupungin varakkaista kodeista ja jakoi niitä sitten avuntarvitsijoille.

Tia-Maria Lehto

Lahden Diakonialaitoksen toimintaa

Perustettu Viipurissa 1869, Viipurin Diakonissalaitoksen nimellä. Sodan vuoksi laitos muutti Lahteen vuonna 1940.

Järjestää ikäihmisille mm. asumispalveluita ja kotihoitoa. Laitoksella on myös oma päiväkot.

Diakoniapalvelut tarjoavat tukea erilaisissa elämäntilanteissa oleville: Säröperhe- ja vapaaehtoistoimintaa lapsiperheille vuodesta 2009, Kotikummit-toimintaa yksinäisille ikäihmisille vuodesta 2018, Tuettua Vapaaehtoistoimintaa vuodesta 2018, Sote-työpa- ja nuorille 2019. DILA on mukana toteuttamassa Kotoa kotiin -hanketta maahanmuuttajille.

Viipuriin laitos perusti 1997 Katulasten koti Dikonin, joka on nyt osa Inkerin kirkon lapsi- ja nuorisotyötä ja jota laitos avustaa edelleen. Lahden Diakonialaitoksella on avustustoimintaa myös Romaniassa.

Tuottaa toisen asteen koulutusta Suomen Diakoniaopiston kautta, jonka yhtenä omistajana laitos on. Suomen Diakoniaopiston Lahden kampuksella voi suorittaa toisen asteen tutkintoja: mm. lähihoitajan, lastenhoitajan sekä nuoriso- ja yhteisöhoitajan tutkinnon.

www.dila.fi

Tuleva hiippakuntajako herättää huolta

Vuoden 2020 alusta alkaen hiippakuntien jako tulee vastaamaan maakuntarajoja. Muutos on nostanut joissakin seurakunnissa vastustusta ja huolta luontevien yhteyksien katkeamisesta.

Esitys hiippakuntarajojen tarkistamisesta maakuntarajojen mukaiseksi tehtiin kirkolliskokouksen toimeksiannosta. Uudistuksen tavoitteena on selkiyttää kirkon ja muiden tahojen yhteistyötä. Asiaa koskevassa äänestyksessä edustajista 77 puolsi muutoksen hyväksymistä, 30 vastusti ja yksi äänesti tyhjää. Suurimmat muutokset kohdistuvat Mikkelin hiippakuntaan.

Hiippakuntarajan muuttamisesta on hyötyä alueilla, joilla seurakunta ja kunta tulevat ihmisten asioimisuunnan kannalta luontevammalle puolelle. Joissain seurakunnissa taas muutoksen liittyvä keskustelu on käynyt niin kuumana, että seurakunnan yhtenäisyyden on jopa pelätty olevan uhattuna.

Erityisesti Lahden seurakuntayhtymän sekä Hollolan, Orimattilan ja Asikkalan seurakuntien siirtyminen osaksi Mikkelin hiippakuntaa on herättänyt seurakunnissa vastustusta. Myös Tampereen hiippakunnan piispa **Matti Repo** pitää muutosta Päijät-Hämeen Tampereen hiippakuntaan kuuluvien seurakuntien kannalta tarpeettomana, minkä hän on myös jo aiemmin julkisuudessa todennut.

”Muulla Suomessa on alueita, joissa hiippakuntarajan tarkistamisesta on hyötyä, mutta ei Lahden ympäristössä. Siirto tuottaa uusien yhteistyöverkostojen rakentamisen

vaivaa sekä edellyttää Mikkelin hiippakunnan toimintakulttuuriin tutustumista ja tottumista. Se vaatii myös hiippakunnalta uusia avauksia väestöllisen painopisteen siirtyessä Lahden suuntaan”, Repo toteaa.

Hiippakuntajako ei Revon arvion mukaan tuo juurikaan muutosta seurakuntien elämään. Osa Päijät-Hämeen yhteistyökuvioista rakentuu Kanta-Hämeen kanssa, millä lienee edelleen merkitystä myös Tampereen hiippakunnasta siirrettävissä seurakunnissa.

”Hiippakunnissa on eri puolilla Suomea jo käynnistetty muutoksen valmistelu yhdessä siirtyvien seurakuntien kanssa. Tunnusteluja on jo tehty ja tapaamisia sovittu, jotta uusi vuosi toisi hyvän alun.”

Pioneereja ja vastustajia

Päijät-Hämeen kuntien ja Lahden kaupungin yleinen kehitys- ja verkostoitumissuunta on ollut luonnostaan Tampere ja Helsinki. Seurakuntien ja seurakuntayhtymän verkostoitumisen suunta on ollut samanlainen.

”Siirtyminen Mikkelin hiippakuntaan muuttaa suunnan ja siksi se on herättänyt monenlaisia tunteita pääasiassa työntekijöiden keskuudessa. On aivan luonnollista, että siirtymisen prosessissa on mukana pioneereja, jotka ottavat muutoksen vastaan myönteisesti, kuin myös niitä, jotka vastustavat sitä”, kirkkoherra **Kari Eskelinen** Nastolan seurakunnasta toteaa.

Monet ovat olleet uteliaita tulevaisuuden yhteistyöstä sekä toimintakulttuurista ja odottavat muutosta rauhallisin mielin. Jotkut ovat kuitenkin kri-

tisoineet Kirkolliskokouksen päätöksen vevän Päijät-Hämeen seurakunnat teologisesti konservatiivisempaan ilmastoon. Uudet yhteistyöverkostot tarkentuvat vasta siinä vaiheessa, kun muutos konkretisoituu vuoden vaihtumisen jälkeen.

”Uskon uusien kuvioiden tuovan toimintaamme uutta ajattelua puolin sekä toisin. Minulla on omakohtaista yhteistyökokemusta muun muassa Espoon, Mikkelin ja Tampereen hiippakuntien kanssa. Jokaisella hiippakunnalla on ominaispiirteensä, mutta seurakuntatyötä tehdään lähtökohtaisesti samalla tavoin”, Eskelinen huomauttaa.

Pappien osalta henkilöstöhallinto siirtyy kapitulilta toiselle. Samoin pappien ja diakonien ordinaatiokoulutukseen tulee Mikkelissä uutta toimintakulttuuria. Seurakuntalaisten parissa tehtävä työ tulee jatkumaan nykyiseen tapaan, mutta ajan kuluessa syntyy myös uusia toimintatapoja. Yhteiskunnan muuttuessa kirkollista hallintoa on kehitettävä.

”Monet hallinnolliset muutokset ja investoinnit saattavat aluksi näyttää virheiltiltä, mutta pitkällä aikavälillä jatkuva kehitystyö tekee sujummaksi seurakunnissa tehtävää työtä ja tuo lopulta kustannussäästöjä. Esimerkkinä hyvästä hallinnollisesta muutoksesta voisin mainita vaikkapa Kirjurin, kirkon jäsentietojärjestelmän”, Eskelinen toteaa.

Muutos tasaa toimintaedellytyksiä

Joidenkin mielestä Mikkelin hiippakuntaan siirtyminen voisi olla Päijät-Hämeen seurakunnille myös myönteinen muutos. Tampere on

suuri hiippakunta, joten Mikkelissä alueen painoarvo saattaisi nousta. Lisäksi muutos tasaa hiippakuntien kooka, jäsenmäärää ja taloudellisia toimintaedellytyksiä.

”Uudistus sisältää myös mahdollisuuksia. Mikkelin hiippakunnassa on säilytetty diakonian työalasihteerin virka ja siten tuomiokapitulissa on työalan asiantuntemusta palvelemaan seurakuntia”, Mikkelin hiippakunnan piispa **Seppo Häkkinen** toteaa.

”Mahdollisuutena näen myös vuorovaikutuksen toiseen suuntaan. Sekä Hollolan rovastikunnan seurakunnat ja Pieksämäen seurakunta tuovat paljon osaamista, asiantuntemusta ja verkostoja hiippakuntaan.”

Uusilla seurakunnilla on myös mahdollisuus vaikuttaa, ja niiden merkitys Mikkelin hiippakunnassa onkin suuri. Häkkinen sanoo olevansa erityisen ilahtunut siitä, että Lahdessa ja Pieksämäellä on vahvaa diakonian osaamista ja toimijoita.

”Arvostan niin seurakuntadiakoniaa kuin Lahden diakoniasäätiön, Diakin ja Kirkkopalvelujen toimintaa näillä alueilla. Niillä on samalla laajaa kokonaiskirkollista merkitystä.”

Tuomiokapitulin näkökulmasta enistä tiiviimpää yhteistyötä tulee myös vankilasielunhoitoon ja kehitysvammatyöhön. Varsinaisesti kirkon yhteisöllisyys toteutuu paikallistasolla seurakuntaelämässä. Hiippakunnan tehtävänä on tukea seurakuntia ja omien mahdollisuuksiensa mukaan huolehtia niiden toimintaedellytyksistä.

”Tätä kautta välillisesti voi hiippakuntajakouudistus vaikuttaa kirkon yhteisöllisyyteen. Yhteisöllisyys syntyy yhteisistä intresseistä ja tavoitteista, eivätkä hiippakuntaratat ole sille esteenä, pikemminkin tuomiokapituli on saatavissa tarvittaessa tukea ja apua. Mikkelin hiippakunta haluaa osaltaan olla tukemassa ja vahvistamassa diakoniaa koko kirkossa”, Häkkinen kokoaa.

Kirkkovaltuutettu ja Salpausselän seurakuntaneuvoston jäsen **Antero Helanterä** tuo vielä yhden näkökulman asiaan.

”Itseäni tilanne askarruttaa helmikuussa tulevien hiippakuntavaalien kannalta. Edustamani Tulkaa kaikki-liike haluaa muuttaa kirkkoa liberaalimpaan suuntaan, mutta nyt siis jouduimme konservatiivisempaan hiippakuntaan kuin Tampere oli. Olen pahoillani seurakunnan työntekijöiden, kuten diakonien ja pappien puolesta, he olivat hyvin tyytyväisiä aiempaan yhteistyöhön. Tilanne harmittaa, sillä kirkossa olisi tärkeämpiäkin asioita kuin hallinnollinen muutos, joka teettää paljon työtä. Resursseja voisi käyttää viisaammin kirkon perustyöhön”, Helanterä painottaa.

Arja-Leena Paavola

Kirkon henkilöstökoulutuskalenteri

Syyskausi on alkanut, ja uudistettu Kirkon henkilöstökoulutuskalenteri löytyy osoitteesta koulutuskalenteri.evl.fi. Valitsemalla kalenterista toiminnon ”**Ilmoittautuminen käynnissä**” löydät koulutukset, joihin ilmoittautuminen on käynnissä. Koulutuksia voi hakea erilaisten hakuehtojen mukaan: tehtäväalueen, esim. diakonia ja yhteiskunta, toteuttajan tai kohderyhmän mukaan. Kokeile erilaisia vaihtoehtoja.

Kirkon koulutuskeskuksen tarjonnassa on uusia koulutuksia kuten **Musiikki, hoiva ja vuorovaikutus**. Koulutuksessa syvennytään, miten musiikki tuo mahdollisuuden jatkaa vuorovaikutusta, kun sanat eivät riitä. Koulutuksen jälkeen osaat käyttää musiikkia ihmisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemisessa ja osallisuuden vahvistamisessa.

Ilmoittautuminen vuoden 2020 koulutuksiin päättyy **31.10**. Osoitteesta evl.fi/henkilostokoulutus löydät lisää tietoa.

Diakonian tulevaisuus ja toivo?

Hei, olen diakoniatyön asiakaspalvelurobotti "Toivo", miten voin auttaa?

Halusin tiedustella aikaa terveydenhuollon palveluun. Ainoa palveluun valmis taho oli asiakaspalvelurobotti "Tytti". "Tytti" ilmoitti ymmärtävänsä parhaiten yksinkertaisia kysymyksiä, kysymys kerrallaan. Minulla olisi ollut tarjolla monimutkainen kysymys. Olin pettynyt ja kiukkuinen ja mieleni teki kirjoittaa jotakin painokelvotonta, mutta ymmärsin, että se olisi ollut väärin, koska "Tytti" ei ollut syyllinen.

Miksi petyin? Kaipasin ihmistä, joka osaa vastata monimutkaiseen kysymykseen. Kaipasin ihmistä, joka olisi ollut oikeasti kiinnostunut asiastani. Jostain syystä aloin miettiä, voisiko robotti hoitaa diakoniatyötä, olisihan se ainakin hyvä kuuntelija.

Kirkko muutoksessa

Kirkkomme on viime vuosina joutunut uusien haasteiden eteen. Perinteinen toiminta saavuttaa vain pienen osan jäsenkunnasta. Kirkko on etsinyt uudenlaista toimintakulttuuria. Kirkoista ja toimistoista on astut-

tu kaduille ja kapakoihin, toreille ja kujille ihmisten pariin. Jo oli aikakin! voisi huudahtaa. Yhteisöllisyys ja osallisuus ovat aikamme trendit. Kirkon työntekijöiltä odotetaan moniosaajuutta, rohkeutta tarttua uudelleenlaiseen toimintaan ja uudennaisiin mahdollisuuksiin, joita mm. teknologia tuo tullessaan.

Tarvitaanko kirkossamme enää diakonian asiantuntijuutta? Vapaaehtoiset hoitavat taidokkaasti monia diakoniatyön tehtäviä, eri ammattiryhmät tekevät työtä yhdessä kaikkien hyväksi. Ollaanko viimeinkin saavuttamassa diakoniaseurakuntaa, josta kirjoissa ja juhlapuheissa on kauan haaveiltu? Kuka tahansa voi toteuttaa diakoniaa, olla lähimmäinen.

Diakonia vaatii ammatillista osaamista

Entä kun diakoniatyöstä etsii apua monenlaisiin elämäntaakoihin kietoutunut lähimmäinen? Riittävätkö silloin kenen tahansa taidot tukemaan ja ohjaamaan häntä? Riittävätkö kenen tahansa voimat kuuntelemaan raskaita elämäntarinoita päivästä toiseen? Joku opiskelija on joskus harjoittelusta palattuaan todennut, ettei ole ollenkaan tiennyt, kuinka vaikeaa joillakin ihmisillä voi olla.

Wille Jaako

Diakoniatyön tulevaisuuden tekijät Marianne, Minna ja Milla

Diakoniatyöntekijän koulutus sisältää joko sosionomin tai sairaanhoitajan koulutuksen. Koulutuksen aikana opiskelijoilla on monta ohjattua harjoittelua, jolloin hankitaan sekä kohtaamistaitoja että tietoa yhteiskuntamme palvelujärjestelmästä ja siinä toimimisesta. Diakoniatyöntekijöitä koulutetaan myös hakemaan itselleen apua silloin, kun työ tuntuu liian raskaalta. Diakoniatyössä joudutaan kysymään ihmisiltä hyvin henkilökohtaisia asioita liittyen heidän talouteensa ja/tai terveyteensä. Asiakkaan täytyy voida luottaa työntekijän vaitioloon. Diakoniatyöntekijän vaitiolovelvollisuus on lailla säädettyä ja tukee näin luottamusta asiakkaan ja työntekijän välillä.

Diakonia haasteiden edessä

Diakoniatyössä on myös etsittäviä uusia toimintatapoja. Diakoniatyö multistui viimeksi 90-luvun laman myötä. Talous on noussut ja laskenut jo monta kertaa yli 20 vuodessa, leipäjonoista tuli pysyviä, ja tällä hetkellä kirkon elintarvikejakelu on mittavaa. Tässä työssä on mukana paljon vapaaehtoisia, ja siitä on löytynyt monelle myös mielekäs tehtävä. Aiemmin oli kantavana ajatuksena tarjota elintarvikeapua vähävaraisille, uudempana trendinä ovat yhteisölliset ruokailut, joissa voi käydä kuka tahansa varallisuudesta riippumatta. Hävikkiruuan syöminen on ekoteko.

Digitalisaatio

Tämän päivän ja vielä enemmän tulevaisuuden haasteena ja mahdollisuutena on digitalisaatio. Somen mahdollisuuksiin on jo tartuttu. Hyvänä esimerkkinä on Itä-Helsingin diakoniatyöntekijöiden aloittama Voit sä jeesaa -sivusto (<https://diakonia.net/>). Monet diakoniatyöntekijät toimivat ammatillisesti myös Facebookissa. Sähköiset yhteydenotot ja ajanvaraukset ovat tätä päivää.

Samalla digitalisaatio tuo uudenlaista palveluohjauksen tarvetta. Monet palvelut ovat siirtyneet verkkoon. Kaikilla ei ole mahdollisuutta tai osaamista verkossa toimimiseen. Osalla ikäihmisistä ei ole riittävästi kokemusta verkkoasiointiin, sen voi estää myös huono näkö tai motoriikka samoin erilaiset luki- ja kirjoitustai kielivaikeudet. Diakoniatyöntekijä voi toimia apuna ja tarjota tukea asioinnissa. Asioinnissa tarvitaan palvelujärjestelmän tuntemista.

Maaseutu autioituu

Tällä hetkellä työpaikat keskittyvät Suomessa suuriin asutuskeskuksiin. Maaseudulle jäävien elämä ilman autoa on hankalaa. Julkinen liikenne on lähes olematonta, vaikka palveluita keskitetään suurempiin keskuksiin. Kyläkaupat ovat hävinneet pikavauhtia. Myös seurakunnan palvelut ja toiminnat voivat olla vaikeasti saavutettavia. Maaseudulla kotikäyntien merkitys korostuu. Diakoniatyöntekijä voi olla henkilö, joka tunnistaa vaikkapa alkavan sairauden tai puuttuvan sosiaaliturvan. Hän voi neuvoa asiakasta palveluiden pariin. Erityisesti diakonissojen hoitotyön osaamista voisi hyödyntää niin maaseudulla kuin muuallakin enemmän. Köyhyys ja sairaus luovat noidankehän, josta ulospääsemiseksi tarvitaan syiden ja seurausten tunnistamista.

Hädän ääripää

Diakoniatyö väittää etsivänsä hädän ääripäätä. Miten se tunnistetaan ja miten tiedetään, missä se on? Ehkä tällä hetkellä apua on tarjolla heikoimmin paperittomille maahanmuuttajille. Kovin paljoa heitä ei vielä diakoniatyön vastaanotoilla kohdata, mutta ajan myötä tilanne varmasti muuttuu. Maahanmuuttajuu-teen liittyvissä asioissa moni työntekijä toivookin lisäkoulutusta.

Myös eri-ikäisten mielenterveyden hoidon puutteet ovat esillä julkisuu-

nessa vähän väliä. Diakoniatyöntekijän taidoilla mielenterveyskuntoutujia on mahdollista tukea arjessa ja organisoida mm. erilaisia vertaistukiryhmiä.

"Toivoa" odotellessa

Arvelen, että robotti ei vielä vähään aikaan selviä asiantuntijuutta vaativasta diakoniatyöstä. Ehkä se voisi kuunnella ja viihdyttää. Tämä ei yksistään riitä, kun on kyse ihmiselämän kiemuroista – tarvitaan ihminen, joka osaa kuunnella vaikeatkin kysymyksiä ja etsiä niihin vastausta. Ammatillisella diakoniatyöllä on kirkossamme ehdoton tarve. Vain asiantuntija voi liittyä muiden asiantuntijoiden ja vapaaehtoisten joukkoon toimimaan ihmisten parhaaksi. Vaikka ajat, työtavat ja työvälineet muuttuvat, diakonian ydin ei muutu. Diakonian tehtävänä on alleviivata jokaisen ihmisen ihmisarvoa Jumalan luomana ja lunastamana sekä toimia oikeudenmukaisen yhteiskunnan ja maailman hyväksi.

Eila Sainio

lehtori, diakonissa, KM
Diak

Diakonia ja diakonin rooli Anglikaanisessa kirkossa

Diakoniatyössä pyritään tekemään ekumeenista yhteistyötä eri kirkkojen kanssa sekä Suomessa että lähialueilla. Toisin kuin perinteisessä luterilaisessa professionaalisessa diakoniatyössä, anglikaanisessa kirkossa diakonin rooli kiinnittyy syväälle jumalanpalveluksen liturgiaan.

Anglikaaninen kirkko Suomessa (*Anglican Church in Finland*) on osa Englannin kirkon (*Church of England*) maantieteellisesti suurinta Euroopan hiippakuntaa (*Diocese of Gibraltar in Europe*). St.Nicholsin seurakunta on palvellut anglikaaneja ja muita englantia puhuvia kristittyjä Suomessa vuodesta 1915 alkaen. Seurakunnan perustivat Venäjältä vallankumousta paenneet Pietarin anglikaanisen seurakunnan jäsenet. Nykyisin seurakunta toimittaa sunnuntain jumalanpalvelukset Mikael Agricolan kirkossa Helsingissä. Evankelis-luterilaisen kirkon osoittama ekumeeninen vieraanvaraisuus on yksi monista Porvoon sopimuksen (*The Porvoo Declaration*) hyvistä seurauksista.

Sana ”anglikaaninen” viittaa kirkon juuriin, jotka ovat syvällä Brittein saarella. ”Englantilaiseksi kirkoksi” kutsuttu kristillinen kirkko toimi saarella jo 200-luvulla. Paljon myöhemmin, 1500-luvulla, muotoutui tuntemamme kansallinen Englannin kirkko (*Church of England*), anglikaanisen kirkkoyhteisön äitikirkko. Vuodesta 1549 alkaen käytössä ollut anglikaanisen tunnustuksen päälähde, Yhteinen rukouksen kirja (*Book*

of Common Prayer), yhdistää erilaisen kirkollis-liturgisten suuntauksien ja eri kielten, kulttuurien ja perinteiden keskellä elävää maailmanlaajaa anglikaanista yhteisöä.

Tietyt luonteenpiirteet ja arvot ovat myös yhdistäviä tekijöitä ja tunnusomaisia anglikaanisessa kirkossa. Listaassa tässä niistä neljä: Paikallisten kulttuurien omaleimaisuus pyritään huomioimaan liturgiassa, teologiassa ja pastoraalisessa toiminnassa. Maalikoille annetaan varsin näkyvä ja aktiivinen rooli niin jumalanpalvelusten toteuttamisessa kuin kokonaisuudessaan seurakunnan toiminnan ja hallinnon ylläpitämisessä. Anglikaanisen kirkon johtajat ovat, tai pyrkivät olemaan, uskonnollisten yhteisöjen edustajina merkittäviä yhteiskunnallisia vaikuttajia, koska kirkolla ymmärretään olevan koko kansaan ulottuva vastuu ja palvelutehtävä. Kirkon historiallisesti kolmisäikeiseksi ymmärretyin viran säilyttämistä pidetään hyvin tärkeänä.

Viestin välittämistä

Euroopan hiippakunnan piispa **David Hamid** määrittelee diakonaatin osaksi kirkon kolmisäikeistä virkaa, papin roolista selkeästi erottautuvaksi, itsenäiseksi ja nimenomaan diakoniseksi palvelutehtäväksi, joka tulisi Englannin kirkossa paremmin huomioida myös ammatillisena mahdollisuutena. Piispa Hamidin mukaan diakonin palvelutehtävää ei Englannin kirkossa kuitenkaan täysin tunneta eikä ymmärretä. Koko Euroopan hiippakunnassa on neljä diakonia.

Englannin kirkossa keskustelua diakonin roolista ja tehtävistä on

käyty 2000-alussa alkaen. Tulloin julkaistu raportti *For Such A Time As This* painotti diakonin roolina ja tehtävänä missionaarisuutta, lähettilään tai viestinviejän roolia, yhteyksien ja verkostojen rakentamista. Piispa Hamid alleviivaa nimenomaan lähettilään (ambassadorial) roolin merkityksellisyyttä. Lähettiläänä diakoni on kirkon edustaja kirkon ja maailman välissä. Tämä näkyy keskeisesti jumalanpalveluksen liturgiassa.

Jumalanpalveluksen alussa diakoni tuo ihmisten tarpeet näkyväksi ristikulkueen osana. Diakonin tehtävä viedä evankeliumia ihmisille välittyä, kun diakoni lukee evankeliumitekstin kirkon keskikäytävällä seurakuntalaisten keskuudessa. Ojentaessaan leivän ja viinin jumalanpalvelusta toimittavalle papille diakoni tuo näkyväksi tavallisen ihmisen työn ja tehtävät. Jumalanpalveluksen päätyttyä diakoni lähettää ihmiset maailmaan välittämään Kristuksen rauhaa.

Vastuullista vaikuttamista

Mitä on diakoninen yhteistyö anglikaanisen kirkon näkökulmasta Suomessa? Seurakunnan diakonia on pääosin papin, mutta myös seurakuntalaisten vastuulla. Pieni ruokapankki (*Food Bank*) täydentyy vuosittain Harvest Festifalin (sadonkorjuujuhlan) aikana lasten jumalanpalveluksen aikaan alttarille tuomilla elintarvikkeilla. Tämä tuo diakoniaskasvatuksen luontevaksi osaksi lasten pyhäkouluja ja seurakunnan kristillistä kasvatusa. Ruokaa jaetaan sitä pyytävälle ja osa toimitetaan Pelastusarmeijan kautta jaettavaksi.

Seurakunta antaa omista tuloistaan 10 % hyväntekeväisyyteen. Taloudellinen avustaminen konkretisoituu erityisesti kolehdeissa. Vuosittaisen *Nine Lessons and Carols* -musiikkitalaisuuden kolehti ohjautuu vastaamaan tarpeita niin Suomessa kuin piispan ohjeiden mukaisesti Euroopassa laajemmin. Papin diakoniatyö konkretisoituu kotikäynneillä ja sairaalavierailuilla. Seurakuntalaisten kotikäyntejä yksittäisten seurakuntalaisten luona ohjeistetaan tarkasti turvallisuussyistä (*Safeguarding*).

Safeguardin on erityisesti anglikaaninen ajattelutapa kantaa huolta ja vastuuta kaikista luoduista ja laajemmin koko luomakunnasta. Luottamustehtävissä toimivat maallikot, neuvoston jäsenet ja työntekijät koulutetaan tunnistamaan ja varmistamaan turvallinen tila kaikille. Maallikkojen vastuunkantoon nojaavan yhteisön on oltava tarkka ja varma, ettei ketään kohdella eikä kukaan käyttäydy seurakunnassa asiattomasti. Ympäristökysymyksiä ja -huolta käsitellään jumalanpalveluksissa ja seurakunnan muussa toiminnassa. Erityisesti huomioidaan kansainvälisesti tunnetut Earth Hour ja ekumeeninen Luomakunnan aika (*Creationtide*). Tilaisuuksia valmistellaan ekumeenisessa yhteistyössä muun muassa Helsingin ekumeenisen toimikunnan kanssa.

Yhteiskunnallisena vaikuttajana anglikaaninen kirkko Suomessa on kokoonsa nähden varsin aktiivinen. Viimeisimpänä yhteiskunnallisen vaikuttamisen painopisteenä on noussut esiin uskontojen välisen dialogin edistäminen sekä kaikkien uskontojen ja katsomuksien tasavertaisuuden edistäminen yhteiskunnassa.

Anglikaaninen näkökulma uskontojen väliseen dialogiin nousee yhteisen ihmisyyden perustalta, tarpeesta yhdessä työskentelyyn yhteisten asioiden puolesta ja yhteiseen lähimmäisyyteen. Laajemman yhteisön palveleminen mahdollistaa keskinäisen jakamisen ja voi toimia välittäjänä kristilliselle todistukselle.

Mielelläni näkisin vuorovaikutteisen ekumeenisen keskustelun heräävän diakonien keskuudessa. Keskinäinen jakaminen mahdollistaisi löytämään uutta niin viestinviejän kuin vierelläkulkijan arvokkaaseen tehtävään.

Virpi Paulanto

hallinnon sihteeri

Anglikaaninen kirkko Suomessa
diakoni YAMK

Lähteet:

Rusama, Jaakko. 2005.

Anglikaaninen kirkkoyhteisö ja metodistikirkot. Kirkkotiedon kirja. Ekumeeninen johdatus kirkkojen oppiin ja elämään. Pekka Metso ja Esko Ryökäs. (toim.)

Bishop David Hamid of the Diocese in Europe. "Deacons make history in the Diocese in Europe" <https://deaconstories.wordpress.com/> Viitattu 23.7.2019

Annual Report 2018 ja Annual Plan. Anglican Church in Finland. www.anglican.fi. Viitattu 23.7.2019

Yhdessä toimien -hanke Suomen saamelaisalueella 2017–2019

Hanketyöntekijä Kitti Kumpulainen pitää tuumaustaukoa Utsjoen kirkkotupien pihassa kesäkuussa 2019.

Yhdessä toimien -hanke on Diakonia-ammattikorkeakoulun toteuttama ja ESR:n rahoittama sosiaalisen osallisuuden hanke. Toiminta-alueita ovat Sodankylä, Inari, Utsjoki ja Enontekiö. Työntekijöitä on kolme: yksi

hanketyöntekijä Enontekiöllä, yksi Sodankylän, Inarin ja Utsjoen alueella sekä 50 % projektipäällikkö Oulussa. Lisäksi hankkeelle on tehnyt töitä hankeassistentti, atk-tukihenkilö ja määräaikainen hanketyöntekijä Enontekiöllä.

Utsjoen Voimaantumispäivän idea syntyy

Järjestimme hankkeen alkaessa yhteistyötapaamisen Utsjoella kunnan ja seurakunnan avainhenkilöiden kanssa vuonna 2017. Kerroimme Yhdessä toimien -hankkeen resursseista ja tavoitteista. Utsjoen kunta nimesi kaksi

kehittämisen kohdetta, joihin hankkeen avulla voitaisiin löytää ratkaisuja: pitkäaikaistyöttömien tavoittaminen ja mielenterveyskuntoutujien tukeminen. Jatkoimme idean pohtimista seurakunnan työntekijöiden kanssa. Päätimme ryhtyä kokeilemaan matalan kynnyksen kokoavaa toimintaa, jota nimitimme Voimaantumispäiväksi.

Voimaantumispäivän järjestelyihin resursseja löytyi eri lähteistä. Kuljetukset Karigasniemeltä (100 km) ja Nuorgamista (50 km) järjesti kunta. Tilat olivat seurakunnan. Tarjoilun tarvikkeita ostettiin hankebudjetista ja käytännön työt toteuttivat vapaaehtoiset. Käytimme myös osittain pitopalvelua. Henkilöresurssit olivat riittävät, kun yhdistimme voimamme. Vapaaehtoisien lisäksi olivat toteuttajina Utsjoen seurakunnan diakoni ja suntio sekä hanketyöntekijä. Muita ohjelmasisälön toteuttajia eri kerroilla olivat esimerkiksi liikunnanohjaaja/yrittäjä, freelance kirjailija, päihdetyöntekijä (Sámi Soster ry), VPK ja opiskelijoita.

Helppo tulla mukaan

Voimaantumispäivä rakentui ruokailusta, tiedollisesta ja toiminnallisesta osuudesta sekä kahvittelusta. Tapahtumat olivat vaihtelevia ja monipuolisia. Tavoitteena oli luoda struktuuri, jonne kuntalaisten olisi helppoa tulla osallistujaksi. Tiedollinen ohjelma käsitteli aihepiirejä, jotka vahvistivat osallisuutta ja yhteisöllistä hyvinvointia. Toiminnallinen ohjelma oli tanssillista, liikunnallista, porinaryhmiä tai esimerkiksi joulukorttiaskartelua.

Kahden hankevuoden aikana voimaantumispäiviä on ollut seitsemän. Lisäksi on tehty kotikäyntejä ja järjestetty utsjokelaisille virkistäviä matalankynnyksen retkiä Saariselälle ulkoilemaan ja Ivaloon asioimaan. Kokoavaa toimintaa on pyritty juurruttamaan tapaamalla eri toimijoita. Hanke järjesti hengellisen toiminnan avainhenkilöille yhteistyötapaamisen. Syyskuun 2018 voimaantumispäivä oli kirkon ja helluntaiseurakunnan käytän-

nön yhteistyötä. Utsjoen kunnan ja seurakunnan työntekijöitä on kutsuttu yhteiseen suunnitteluun.

Kokeilua ja tulevaisuuden suunnitelmia

Voimaantumispäivien lisäksi Utsjoella kokeiltiin digituen tarjoamista. Osallistujia oli niin paljon, että tarpeeseen lähdettiin vastaamaan uudella hankeidealla. Ylä-Lapin osallisuus ja digituki -hankesuunnitelma tähtää iäkkäiden henkilöiden osallisuuden, yhteisöllisyyden ja digituen edistämiseen Utsjoella ja Inarissa. Mahdollinen rahoituspäätös tulee keväällä 2020.

Yhdessä toimien -hanke on nimensä mukaisesti edistänyt eri toimijoiden yhteistyötä ja organisaatioiden välistä tiedonkulkua. Tavoitteeseen on pyritty kertomalla avainhenkilöille osallisuuden indikaattoreista, sisäisen motivaation syntymisestä ja osallisuutta edistävästä tekijöistä. Aihepiirit ovat olleet osittain jo tuttuja, mutta yhteisen ymmärryksen syntyminen niistä koetaan tärkeäksi.

Havaintoja Enontekiöltä – Case Lainaa sosionomi

Enontekiöllä Yhdessä toimien -hanke on toiminut tiiviissä yhteydessä Enontekiön kuntaan. Hanketoimintakauden aikana on tehty monenlaista, Walkers-autotoiminnan (= nuorten parisessa liikkuva olohuone) pilotoimisesta joulukeräykseen ja kesäkahveihin. Yhteistyötä on tehty muun muassa Enontekiön nuorten työpajan, seurakunnan ja Sámi Soster ry:n kanssa. Lisäksi on testattu matalan kynnyksen asiointiapua työnimellä ”Lainaa sosionomi”.

Lainaa sosionomi -toiminta lähti liikkeelle kahden päivän mittaisena kokeiluna olla lainattavissa kaikenlaisia kysymyksiä varten Hetan kirjastolla. Kirjastolla lainauksia asiakkailta ei juuri tullut, mutta sittemmin asiointiavun piiriin on ohjautunut ihmisiä mm. sosiaalitoimen ja TE-toimiston kautta. Eri kävijöitä on ollut parikym-

mentä. Osan kanssa on tavattu vain kerran, osan kanssa matkaa on tehty pidemmältäkin.

Käytännössä asiointiapu on tarkoittanut mm. erilaisten hakemusten täyttämistä yhdessä, verkko-ostoksia, apuarjen järjestelyissä ja toisinaan jakسامisen tai yhteyden kannattelua. Isolle osalle ihmisistä nämä sujuvat omalla painollaan, mutta aivan kaikille asia ei ole näin. Palvelut voivat olla hankalasti hahmotettavia, keskittyminen ei riitä asioihin perehtymiseen itsekseen, mielenkiinto tai luottamus omiin taitoihin ei riitä esimerkiksi tietokoneella asioimiseen, kulttuuri ja kieli ovat uusia ja yhteiskunnan toimintatapoja on vaikea ymmärtää tai kaikki liikenevä energia voi mennä yksinkertaisesti mielen kasassa pysymiseen esimerkiksi kauppareissulla.

Lainaa sosionomi-kokeilu on tarjonnut hyvän alustan havainnoida, millaisia osallisuuden esteitä tai hidasteita tavalliseen arkeen liittyvissä kysymyksissä voi tulla vastaan. Lentolippu ja on vaikea ostaa ilman sähköpostiosoitetta ja pankkitunnuksia, on vaikea tietää, kenelle tästä omasta asiasta pitäisi soittaa, eikä puhelinasiointiautomaatti välttämättä tottele murreta. Lisäksi huomiota kiinnitti se, miten paljon tunne omasta pystyvyydestä vaikutti asiointiin. Yllättävän usein tekemisen lomassa kuului pieniä lauseita siitä, miten oppiminen oli jo koulussa vaikeaa, tai miten ”mie olen niin tyhmä”. Eikä asioiden selvittäminen loppujen lopuksi välttämättä vaatinut paljoa enempiä kuin jonkun, joka istui vieressä ja kannusti eteenpäin. Siinänsä tämä ei ole uutta, mutta usein ehkä melko näkymättömäksi jäävää työtä.

Kitti Kumpulainen

geronomi (YAMK)
Ivalo

Jenni Tapionlinna

sosionomi (AMK)-diakoni
Enontekiön Hetta

Sielu ja henki matkassa mukana

Kaisa Kariranta:

Ihmeellinen matkakirja

Kirjapaja 2018

Kaisa Kariranta lähtee ihmeiden perään ja raportoi niiden metsästyksen onnistumisesta kiehtovassa *Ihmeellisessä matkakirjassaan*. Kirjassa on ihmeiden pohdintaa, rukoulua ja sen erittelyä muun muassa siitä, mitkä asiat ovat ratkaistavissa ihmisten voimin ja mihin asioihin tarvitaan ihmeitä.

Tarina rakentuu kolmen isomman ja parin lyhyemmän pyhiinvaelluksen tapahtumiin. Ensimmäinen matka alkaa Espanjan Barcelonasta, jatkuu Montserrattiin, Ranskaan Toulouseen ja Lourdesiin sekä lopulta Portugaliin Fatimaan. Matka taittuu osin lentokoneella, junalla ja kävelen. Lourdesissa ja monessa muussakin kohteessa kirjoittaja löytää sisältään luterilaisen epäilijän...miksi joku paikka olisi pyhempi kuin toinen, huijausta vai oikeita ihmeitä?

Lourdes on todella pieni paikka, josta vuoden 1858 jälkeen kehkeytyi suosittu pyhiinvaellusturismin kohde. Muistaakseni Lourdes on turismin näkökulmasta Ranskan toiseksi suosituin kohde Pariisin jälkeen. Siellä on yli 200 hotellia ja matkamuistomyymälää, 100 ravintolaa, kaksi sairaalaa, kolme basilikaa ja niin edelleen. Sen työllistävä vaikutus on valtava. Vammaisuutta tai epätäydellistä kehoa ei Lourdesissa piilotella tai torjuta, mikä on myönteisen kuulosta. Toisaalta samat ihmiset haavevat parannusta ja helpotusta kehol-

lisiin vaivaihiinsa. Toivon läsnäolo on suuri.

Kirjoittaja ihmettelee ja pohtii Lourdesia, tunnustelee ihmeen mahdollisuutta, mutta ehkä vähän pettyy. Lopuksi hän tuntee suorastaan magneettista vetoa luolaan, jossa Maria ilmestyi Bernadettelle yli 150 vuotta aiemmin. Lukijakin odottaa saavansa lukea edes Marian liepeen näkemisen häivähdyksestä, mutta näin ei käy. Jokin arjesta poikkeava tunne kuitenkin on ilmoilla.

”Ohuet paikat” on kelttiläiskristillisyydestä tuttu käsite, joka nousee Karirannan mieleen matkanteossa. Noissa paikoissa pyhä ja arkinen voivat kohdata. Ohut paikka voi olla esimerkiksi virsilaulu, pyhiinvaellus, rukous, kaste tai ehtoollinen. Se on tilaisuus ja paikka, jossa tuonpuoleinen ja tämänpuoleinen voivat kohdata. Uskonnontutkija **Robert Orsi** il-

maisi saman lausussaan ”Here the transcendent broke into time”. Hän oli tutkinut New Yorkissa nykypäivän Maria-ilmestyksen saaneita henkilöitä. Karirannan kirjan läpäisevänä teemana voisi olla kaipuu juuri noihin ohuisiin paikkoihin, niiden kokemiseen, sen kokemiseen, että tuonpuoleinen murtautuu tämänpuoleiseen.

Toinen matka suuntautuu Viroon ja Venäjälle, Tallinna, Kuremäki, Värskä ja Petseri ovat pysähdyspaikkoja. Katolisuus on vaihtunut ortodoksisuuteen. Ilmestykset, reliikit ja kuvat ovat pääroolissa täälläkin. Ortodoksisuudessa tosin kuvan, ikonin, merkitys korostuu ehkä enemmän kuin katolisuudessa. Ikoni toimii välittäjänä ja ikkunana toiseen todellisuuteen. Pyhiinvaeltaja Kariranta sytyttää tuohuksen Uспенien ihmeitä tekevän ikonin eteen ja joutuu tunteiden valtaan. Pyhän kosketusta? Ikonin kuljetetaan saatossa kukkien yli, ja sen jälkeen ihmiset kiiruhtavat keräämään kukkia, myös pyhiinvaeltajamme, koska uskotaan, että ne saavat ikonista voimaa tehdä ihmeitä.

Karirannan tekstissä käytännön todellisuus ja raadollisuus murtautuvat pyhän ohi esiin vääjäämättä. Tarkat hierarkiat kirkoissa, kuka saa olla missäkin paikassa kulkueessa, mihin (väärauskoiset) turistit saavat mennä ja miltä tuntuu tulla ojennetuksi kesken pyhää toimitusta, koettelevat ihmeiden etsijää ja pyhän kokijaa. Inhimillisuus murtautuu esiin, ja luterilainen vaeltaja miettii jälleen toiseutetaan suhteessa sisarkirkkojen edustajiin.

Kolmas matka suuntautuu Kreikkaan, Ateenaan, Thessalonikiin, Ti-

nokselle, Rodokselle, Patmokselle ja Surotin luostariin. Vanhus Paisios on tuoreehko pyhä, hän kuoli vuonna 1994. Hän oli aina ystävällinen, kärsivällinen ja empaattinen toisille ihmisille. Kreikan pyhiinvaellusvaiksesta huokuu samankaltainen ihmisten välinen yhteys, lämpö ja pyhyden kokeminen kuin pyhästä Paisioksesta, mikä saa Karirannan toivomaan jotain samaa luterilaisuuteenkin.

Tekijä pohtii ihmeen luonnetta ja sisältöä. Hän miettii, onko ihmeen mittakaava sittenkin paljon pienempi kuin ihmeperantuminen. Esimerkiksi ystävän ehtiminen lentokoneeseen, vaikka se näytti mahdottomalta? Hän kiteyttää osuvasti ajatukseen: ”Asioiden jättäminen Jumalan haltuun vapauttaa stressaamalta tilanteesta, jos-

sa en itse voi toimia mitenkään.”

Viimeinen lyhyempi matka suuntautuu Valamoon ja Lintulaan. Näissä hän kokee vieraanvaraisuuden sakramentin ja oivaltaa, miksi lähti metsästämään ihmeitä. Hän toivoi löytävänsä mallin siihen, miten saa Jumalan kuulemaan rukoukset. Hän löysikin pyhyttä ja varmistui ihmisen kyvystä löytää ohuet paikat, tunnistaa yhteyden tämän- ja tuonpuoleisen välillä. Se on minusta valtaisa löytö.

Pyhiinvaellustutkimuksessa on korostettu yhteisöllisyyden kokemista ja sitä, että pyhän paikan elementit virittävät ihmisen sisäiseen dialogiin. Tuo omien sisäisten asioiden pohtiminen voi jo olla hyvin parantavaa. Molemmat puolet nousevat esiin myös Karirannan kirjassa.

Ihmeellinen matkakirja on vetävä ja viisaasti kirjoitettu. Se on ehdottomasti luettava ennen pyhiinvaellukselle lähtemistä. Kirjan alussa tekijä kiittää 24 tahoa ja sen lisäksi tukkua ystäviä. Tämä kuvaa hyvin pyhiinvaeltajan reissuntekoa: et todellakaan ole yksin matkaa taittamassa. Toivon, että Kariranta jatkaa ihmeiden metsästystä. Lukisin tekijältä seuraavakin kirjan, jossa hän sukeltaisi vielä syvällisempään ja eksistenssin, olemassaolon syvyyksiä avaavaan pohdintaan. Aitona teologina hänellä on taito pohtia syvällisesti kysymyksiä jumaluudesta, pyhästä ja ihmisestä. Odotan jatkoa.

Päivi Salmesvuori

TT

Romanit kirkossa -opas julkistettu

Uusi Romanit kirkossa -opas on uudistettu versio Romanit ja kirkko -nimellä kulkeneesta oppaasta (alkup. 1999, uudistettu 2005). Se opastaa seurakuntien työntekijöitä ja luottamushenkilöitä romanikulttuuriin liittyvissä asioissa ja nostaa esille hyviä käytäntöjä eri puolella Suomea. Opas antaa välineitä kehittää seurakunnan työtä yhteistyötä romanien kanssa. Uutena näkökulmana oppaaseen on otettu niin sanottu liikkuva väestö, joka koostuu lähinnä Itä-Euroopan romaneista.

Oppaan on laatinut Kirkon romaniasianneuvottelukunta ja sen laatisemissa on kuultu myös neuvottelukunnan ulkopuolisia asiantuntijoita.

Paperisen version voi tilata Granosta. Opas on luettavissa evl.fi/plus/yhteiskunta ja kirkko/monikulttuurisuus/romanit

Ulla Siirto

Rauhaa!

Syksyn hämärässä tapaan sytyttää aamuisin kynttilän Rublevin kolminaisuusikonin viereen, katselen Abrahamin kolme vierasta. Hengittelen hiljaista rukousta ennen työpäivän alkua: Asetu minuun, Isä, Poika ja Pyhä Henki. Hyppään välillä hätäisesti ylös tuolista hoi- taakseni jonkin mieleeni ponnahtaneen asian, mutta palautan itseni takaisin. Alussa oli autius ja tyhjyys, tila Jumalan Hengen liikkoa, ja niin on oltava edelleen.

Avattuani työpuhelimen ja tietokoneen etsin ensimmäiseksi päivän sanan. Luen sen, pureskelen, päästän rivit täynnä Kristusta vaikuttamaan mieleeni. Levottomuus aiheutuu sisimmässäni, sormet melkein juoksevat kohti viestejä, uutisia, sosiaalista mediaa, mutta pysäytän tarpeeni tietää ja reagoida. Alussa oli Sana ja niin on oltava edelleen.

Ihmisillä on erilaisia tapoja pysähtyä oleellisen ääreen ja erilaisia kiusauksia paeta siitä. Tärkeintä ei olekaan se, miten kohtaa Jumalan vaan se, että kohtaa Hänet. Se, että Hän saa paikkansa kaiken alkajana ja ylläpitäjänä, alkuna ja loppuna. Joka päivä.

Hyviäkin asioita voi tehdä vääristä lähtökohdista. Silloin myös lopputulos kasvaa kiero. Kristuksen kirkossa on tilaa monenlaisille ihmisille ja työnkuville, ammatitaidolle ja lahjoille, mutta ei yhdellekään ihmisen omalle agendalle. Perusta ja suunta ovat aina yksi ja sama: Kristus. On kasvatettava juuret tähän multaan, ammennettava tästä lähteestä.

Aamuni paljastavat kaksi asiaa: Että sydämeni kääntyy varsin herkästi siihen, mitä maailma antaa ja alkaa hyppiä levottomana kaiken vastaan tulevan virrassa. Ja että sen voi kerta toisensa jälkeen palauttaa oikeaan rytmiinsä kääntymällä sinnikkäästi rauhaa kohti. Toisin sanoen voin joko jäädä tapahtumien, tarpeiden ja tunteiden (omien ja toisten) heiteltäväksi tai kiinnittyä rauhaan ja päättää, miten toimin.

Syvimmillään rauha ja mission selkeys ovat sama asia: "Hän, joka meissä kaikissa kaiken vaikuttaa, on sama. Hän antaa Hengen ilmetä itse kussakin erityisellä tavalla, yhteiseksi hyödyksi." (1. Kor. 13: 6-7)

Hanna-Kaisa Hartala

Marjut Hentunen